

Dat voelt als een thuis voor mij

De Gezinshuizen met de
Kwaliteitsstandaarden Jeugdzorg
Q4C getoetst

Auteurs

Asia Sarti

Diana Neijboer

Met medewerking van:

Jody Bauer

Leo Rutjes

Publicatienummer 195

© **Stichting Alexander**

Amsterdam, maart 2011

In opdracht van

De Rudolphstichting en Gezinshuizen.com

ISBN 978-90-8903-017-7

De Gezinshuizen met de Kwaliteitsstandaarden Jeugdzorg Q4C getoetst, als opmaat voor interactieve certificering van gezinshuizen

Met dank aan

Alle respondenten van de gezinshuizen: kinderen, jongeren en hun ouders.
Zonder hun bereidwilligheid en openhartigheid waren we niet in staat dit onderzoek tot resultaat te brengen.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	7
1.1	Leeswijzer	7
2	Q4C in een notendop	9
2.1	Intro	9
2.2	Opbouw Kwaliteitsstandaarden Jeugdzorg Q4C	9
2.3	De basisstandaarden op een rij	11
3	Methodologie	13
3.1	Onderzoeksmethode	13
3.2	Vraagstelling(en)	13
3.3	Doelgroepen/respondenten	13
3.4	Werkwijzen en onderzoeksinstrumenten	14
3.4.1	Panelgesprekken	14
3.4.2	Interviews	15
3.4.3	Gespreksleidraden	15
3.5	Analyse en rapportage	16
3.6	Wetenschappelijke verantwoording	17
4	Resultaten per standaard	19
4.1	Een kwantitatieve score	19
4.2	Een kwalitatieve verdieping	20
5	Conclusies	39
5.1	In clusters van standaarden	39
5.1.1	Uithuisplaatsing voorkómen	39
5.1.2	De toeleiding naar de hulp	39
5.1.3	Het verblijf	41
5.1.4	De bejegening	42
5.1.5	De nazorg	43
5.2	Gezinshuis versus leefgroep versus pleeggezin	43
5.3	Aanbevelingen	44
	Bijlage	47
	Stichting Alexander in een notendop	47

1 Inleiding

De Rudolphstichting initieert vernieuwende projecten in de jeugdzorg voor uit huis geplaatste kinderen en jongeren. Een van de belangrijkste activiteiten is van oudsher het ontwikkelen en ondersteunen van gezinshuizen in heel Nederland. Er verblijven op dit moment zo'n 600 kinderen in gezinshuizen. Dat is zo'n 5 % van de uithuisgeplaatste jeugd. Binnen een gezinshuis wordt het vanzelfsprekende van een gezin gecombineerd met professionaliteit en vakmanschap van de gezinshuisouders.

De Rudolphstichting is mede initiatiefnemer van Gezinshuis.com. Ze staan beiden aan de vooravond van uitvoering van een plan om de gezinshuizen in Nederland in aantal substantieel te laten groeien en in de kwaliteit van zorg te doen versterken. De Rudolphstichting en Gezinshuis.com zien in de Kwaliteitsstandaarden Jeugdzorg Q4C en het project Toetsing Jeugdzorg Q4C van Stichting Alexander aanknopingspunten voor de realisering van de eerste fase van hun plan.

Stichting Alexander heeft op verzoek en in opdracht van de Rudolphstichting en Gezinshuis.com een projectplan "Q4C als opmaat voor interactieve certificering van gezinshuizen" opgesteld en uitgevoerd. Het projectplan sloot naadloos aan op het voornoemde project Toetsing Jeugdzorg Q4C dat zich richt op een toetsing van het functioneren van leefgroepen en pleeggezinnen, door en vanuit de perspectieven van de cliënten zelf. Dit project vindt plaats in opdracht van het Landelijke Cliëntenforum Jeugdzorg (LCFJ); de resultaten worden vevat in een publicatie welke medio juni 2011 verschijnt.

Bij het tot stand komen van de Kwaliteitsstandaarden Jeugdzorg Q4C zijn cliënten en andere betrokkenen van pleeggezinnen en leefgroepen betrokken geweest en niet van de gezinshuizen. Gesteld mag worden dat deze standaarden wel van toepassing zijn in de context van de gezinshuizen, omdat de gezinshuizen feitelijk beide typen van zorg/verblijf combineert: leefgroepen en pleeggezinnen.

Deze rapportage is een weergave van de uitkomsten van het projectplan "Q4C als opmaat voor interactieve certificering van gezinshuizen".

1.1 Leeswijzer

Allereerst willen we in deze rapportage de Kwaliteitstandaarden Jeugdzorg Q4C in een notendop schetsen. In hoofdstuk 3 volgt de beschrijving van de methodologie. Hierin wordt de vraagstelling, de doelgroepen, de werkwijzen en onderzoeksinstrumenten en de aanpak van de analyse en rapportage beschreven. Dit wordt uitvoerig behandeld, omdat het voor de lezer van belang is op hoogte te zijn van de wijze waarop de resultaten tot stand zijn gekomen. Het gaat hier immers om bestaande kwaliteitstandaarden die aan de cliënten zijn voorgelegd om hun eigen zorg te 'beoordelen' en waarop - na enige analyse - de bevindingen zijn gebaseerd. Hoofdstuk 4 bevat een beschrijving van de resultaten van het onderzoek, per standaard. Het voorlaatste hoofdstuk geeft de bevindingen weer in een overzicht van enkele clusters van standaarden en enkele bevindingen als het gaat om de verschillen en overeenkomsten tussen het verblijf in een leefgroep, een pleeggezin en een gezinshuis. We besluiten met enkele aanbevelingen.

2 Q4C in een notendop

2.1 Intro

Drie internationale organisaties SOS-Kinderdorp International, IFCO en FICE - allen actief op het gebied van zorg voor kinderen en jeugdigen en/of de ondersteuning daarvan – hebben enkele jaren terug het initiatief genomen voor het internationale project Quality4Children. Gebaseerd op het IVRK is de doelstelling van Q4C International: het garanderen en verbeteren van de ontwikkelingskansen van kinderen en jeugdigen in residentiële zorg en pleegzorg door het verzamelen van good practices, het ontwikkelen van internationale kwaliteitsstandaarden en het implementeren van de kwaliteitsstandaarden op nationaal niveau. In juni 2007 zijn de geïnventariseerde kwaliteitsstandaarden van de 32 deelnemende landen gebundeld en gepubliceerd.

In 2005 is – als onderdeel en parallel aan Q4C internationaal - in Nederland een Nationaal Team Q4C gestart. Doelstelling was ondermeer om - analoog aan de Europese activiteiten van Q4C internationaal- de ontwikkeling en implementatie van de kwaliteitsstandaarden in de Nederlandse Jeugdzorg mogelijk te maken. Passend bij de Nederlandse situatie, werd gekozen om een kwalitatief onderzoekstraject te volgen, waarin het accent werd gelegd op een intensieve en kwalitatieve bijdrage van de cliënt zelf. In Nederland is immers meer onderzoek en grotere betrokkenheid van cliënten nodig, willen de kwaliteitsstandaarden vanuit cliëntperspectief een eigenstandige en toegevoegde waarde hebben in Nederland, in vergelijking tot met name de Oost-Europese landen alwaar de Europese set aan kwaliteitsstandaarden het eerste kwaliteitsdocument in z'n soort is.

Het grootschalig kwalitatief onderzoek heeft plaatsgehad en is in het voorjaar van 2009 afgerond. De resultaten zijn vervat in de publicatie:

Van Beek, F, Rutjes, L.: Kwaliteitsstandaarden Jeugdzorg Q4C. Wat kinderen en jongeren belangrijk vinden als ze niet thuis wonen. Bohn Stafleu van Loghum, Houten 2009 ISBN 9789031368785.

De publicatie omvat een set aan standaarden en criteria die zijn opgesteld vanuit het perspectief van cliënten zelf. Het is een onafhankelijke lijst van kwaliteitsstandaarden, waarmee cliënten (organisaties) vervolgens hun visie op de kwaliteit in de jeugdzorg kenbaar kunnen maken. Het is tevens een lijst van kwaliteitsstandaarden die als input en/of vergelijk kunnen dienen voor andere (professionele en bestuurlijke) kwaliteitsinstrumenten en -trajecten, zoals de HKZ, de prestatie-indicatoren, competentieprofielen voor professionals. De ultieme doelstelling is dat met het effectueren en implementeren van de standaarden in de jeugdzorg, de kwaliteit van zorg wordt verbeterd, op basis van de perspectieven van kinderen, jongeren en ouders zelf.

2.2 Opbouw Kwaliteitsstandaarden Jeugdzorg Q4C

In de publicatie zijn de standaarden zo omschreven dat zij de volgens kinderen en jongeren gewenste situatie weergeven. Zij omvatten meerdere niveaus.

Het metaniveau is te vinden in de bundeling van de basisbehoeften, aangeduid met de Engelse term 'ground rules'. Er is een achttal zaken die voor en volgens jeugdigen voortdurend van belang zijn en die als het ware als een rode draad onder, door en boven de geformuleerde standaarden heen lopen. Zij zijn van toepassing bij iedere beschreven standaard.

Recht:

- De eerste ground rule is het recht dat kinderen hebben op de naleving van de wet en het IVRK. Zoals gezegd is de relatie met het IVRK bij iedere standaard gelegd. In Nederland staan er ook rechten van uit huis geplaatste kinderen vastgelegd in de Wet op de jeugdzorg.

Regie:

- Jeugdigen en hun familie willen de regie over hun situatie hebben en hebben daarbij behoefte hebben aan actieve ondersteuning. Het gaat om optimale participatie in alle fasen en kwesties in de besluitvorming en het hulpverleningsproces.

Veiligheid:

- Veiligheid is ook altijd van belang. Jeugdigen willen veilig zijn op de plek waar zij wonen, hetzij thuis, hetzij in een groep of pleeggezin. Zij hechten zoveel belang aan veiligheid dat het voor de meesten van hen de enige reden is die een uithuisplaatsing rechtvaardigt.

Respect:

- Jeugdigen en hun familie willen respectvol bejegend worden, in welke situatie zij ook verkeren.

Privacy:

- Jeugdigen willen privacy en wensen dat hun vertrouwen niet beschaamd wordt door het ongevraagd doorgeven van informatie door professionals.

Verbondenheid:

- Jeugdigen willen de gelegenheid hebben goede relaties op te bouwen en te onderhouden met mensen die voor hen belangrijk zijn.

Informatie:

- Om regie te kunnen voeren is informatie belangrijk. Jeugdigen willen alle informatie krijgen die voor hen van belang is.

Klachten:

- Jeugdigen moeten ergens terecht kunnen als zij een probleem hebben met een besluit, de inrichting van de zorg of met professionals of pleegouders.

Verder onderscheiden we het mesoniveau (de basisstandaarden), het macroniveau (de kwaliteitsniveaus) en het microniveau (de kwaliteitscriteria). Deze zaken zijn vervolgens vertaald op de niveaus van het kwaliteitsbeleid van jeugdzorginstellingen: het niveau van primair proces, de organisatie en kwaliteit van de medewerkers. Hiermee sluiten ze aan bij andere in Nederland gebruikte kwaliteitssystemen.

De beschrijving van de standaarden is al volgt opgebouwd. Eerst wordt de in één zin gevatte standaard gegeven. In de standaard wordt de term 'jeugdige' gebezigd; een woord dat zowel voor jongeren als kinderen staat. Bij de standaard hoort een ondertitel. Deze zin vult de standaard in de stijl van een jongere; hij is dan ook in de 'ik-vorm' gesteld. Hierna volgt een inleiding waarin wordt toegelicht waar de standaard over gaat, welke accenten de kinderen en jongeren leggen en welke onderwerpen met de standaard te maken hebben. Soms wordt een bepaalde doelgroep speciaal belicht, bijvoorbeeld als een standaard vooral voor jongeren (12+) van betekenis is.

2.3 De basisstandaarden op een rij

- 0. Alles is erop gericht om uithuisplaatsing te voorkómen.**
Ik woon het liefst thuis of bij familie of bekenden.
- 1. Jeugdigen en hun familie hebben de regie.**
Mijn familie en ik bepalen wat er met mij gebeurt.
- 2. De jeugdigen worden ondersteund bij de te nemen beslissingen.**
Ik krijg hulp bij de keuzes die ik moet maken.
- 3. Jeugdigen en hun familie worden goed geïnformeerd.**
Ik krijg genoeg en de juiste informatie zodat ik een goed besluit kan nemen
- 4. De juiste hulp wordt zo snel mogelijk geboden.**
Ik krijg snel goede hulp en mijn familieleden ook.
- 5. De plaatsing wordt goed voorbereid en begeleid.**
Mijn familie en ik weten goed waar we aan toe zijn als ik ergens word geplaatst.
- 6. Het hulpverleningsplan garandeert continuïteit, samenhang en resultaten.**
Het hulpverleningsplan maakt duidelijk welke en wanneer de doelen worden bereikt.
- 7. De plaatsing sluit aan bij de achtergrond en behoeften van jeugdigen.**
Ik word op een plek geplaatst die bij mij past en waar ik me kan ontwikkelen.
- 8. De plaatsing en de hulp bieden de jeugdigen een zo gewoon mogelijk leven.**
Ik wil geen speciaal geval of uitzondering zijn.
- 9. Jeugdigen kunnen blijven wonen op een plaats waar zij zich thuis voelen.**
Ik wil niet naar een andere plek als ik me goed en thuis voel waar ik woon.
- 10. Jeugdigen kunnen contact (onder)houden met familie en vrienden.**
Ik kan bij mijn familie en vrienden blijven horen en contact met hen hebben.
- 11. Pleegouders en professionals zijn vaardig in het opvoeden en helpen van jeugdigen.**
Ik word goed geholpen bij al mijn vragen en problemen.
- 12. Pleegouders en professionals luisteren naar jeugdigen en nemen hen serieus.**
Ik heb te maken met pleegouders en professionals die geïnteresseerd zijn in mij en mijn mening.
- 13. Jeugdigen worden gestimuleerd om mee te praten en invloed te hebben op hun leefomgeving.**
Daar waar ik verblijf, heb ik inspraak in hoe het er uit ziet en hoe het er aan toegaat .
- 14. De hulpverlening garandeert de veiligheid van de jeugdigen.**
Ik woon op een plek waar ik veilig ben en me thuis voel.
- 15. Jeugdigen krijgen de mogelijkheid om in contact te komen met leeftijdgenoten in een vergelijkbare situatie.**
Ik kan ervaringen uitwisselen en steun en tips krijgen van andere kinderen en jongeren.
- 16. Jeugdigen kunnen ergens terecht als zij een vraag of een klacht hebben met betrekking tot de hulpverlening.**
Ik weet bij wie ik terecht kan als ik het ergens echt niet mee eens ben.
- 17. Jeugdigen en hun familie worden goed voorbereid op de situatie na het verblijf in een pleeggezin of groep.**
Ik weet goed waar ik aan toe ben als ik mijn pleeggezin of leefgroep verlaat.
- 18. Jongeren worden bijtijds voorbereid op zelfstandig (gaan) wonen.**
Alle dingen zijn goed voorbereid en geregeld als ik op mezelf ga wonen.
- 19. Na vertrek uit de jeugdzorg is ondersteuning gegarandeerd, ook voor de familie.**
Als dat nodig is, krijg ik ook hulp als ik niet meer in een groep of pleeggezin woon.

3 Methodologie

3.1 Onderzoeksmethode

Om een goed inzicht te verkrijgen in de perspectieven van cliënten op hun ervaringen binnen de jeugdzorg in het algemeen en gezinshuizen in het bijzonder heeft Stichting Alexander een kwalitatief onderzoek uitgevoerd. De reden dat is gekozen voor de kwalitatieve benadering, is dat het respondenten de ruimte biedt vanuit hun eigen denkkader mede richting te geven aan de loop van raadplegingen. Het biedt de mogelijkheid achterliggende motivaties van beleving en gedrag te achterhalen en meer diepgang te creëren in de materie. Hiermee wordt een beeld gecreëerd van de materie vanuit het perspectief van de doelgroepen zelf. De open structuur van kwalitatief onderzoek laat meer ruimte voor de spontane mening en beleving van respondenten, hetgeen van belang is bij een onderzoek als dit. Om dit te bewerkstelligen zijn de onderzoeksvragen geoperationaliseerd in een aantal semigestructureerde gespreksleidraden aan de hand waarvan tijdens verschillende raadplegingen –panelgesprekken en interviews - met verschillende doelgroepen over de thematiek van gedachten is gewisseld.

3.2 Vraagstelling(en)

De vraagstelling van het onderzoek is als volgt geformuleerd: hoe beoordelen cliënten en voormalige cliënten de kwaliteit van zorg van de gezinshuizen aan de hand van de Kwaliteitsstandaarden Jeugdzorg Q4C?

Aanvullend is getracht een tweetal deelvragen te beantwoorden: hoe beoordelen cliënten en voormalige cliënten van de gezinshuizen de Kwaliteitsstandaarden Jeugdzorg Q4C en waarin zien zij aanvullingen en/of accenten wenselijk?. En: zijn er verschillen en overeenkomsten te identificeren tussen de beoordelingen van de cliënten van residenties, pleegzorg en gezinshuizen?

3.3 Doelgroepen/respondenten

Het ging om de volgende groepen: jeugdigen (kinderen = jonger dan 12 jaar; jongeren = 12 tot en met 18 jaar) en voormalige cliënten, en hun biologische ouders. De verdeling van de respondenten, naar instelling, leeftijd en geslacht, was als volgt:

Respondenten per instelling	Aantal kinderen	Aantal jongeren	Aantal ex-cliënt	Aantal ouders
Oosterpoort	1	7	5	4
Lindenhout	12	8	3	
Trias	6	2		2
Entrea	2	2		
LSG Rentray	2	4		
Joozt	2	1		
Commujon		1	2	
Zuidwester				4
Totaal	25	25	10	10

Leeftijd jeugdigen:	Leeftijd	Aantal
Kinderen	7	2
	8	6
	9	4
	10	3
	11	6
Jongeren	12	3
	13	7
	14	2
	15	2
	16	3
	19	2
Ex-cliënten	17	1
	18	3
	19	2
	22	3
	24	1

Sexe totaal jeugdigen	Aantal
Meisje	32
Jongen	28
Ouders	
Vrouw	6
Man	4

3.4 Werkwijzen en onderzoeksinstrumenten

De volgende werkwijzen zijn voor de raadplegingen gehanteerd:

3.4.1 Panelgesprekken

In dit onderzoek is allereerst gebruik gemaakt van het panelgesprek als werkwijze. Het voeren van panelgesprekken is een dynamische manier om groepen deelnemers te spreken. Panelgesprekken zijn groepsgesprekken met maximaal tien deelnemers. Een gespreksleider zit het gesprek voor en gebruikt ter ondersteuning een pannelleidraad met daarin een aantal te behandelen items en wat richtinggevende vragen. Tijdens panelgesprekken benoemen deelnemers wat voor hen belangrijk is en reageren op elkaars mening. Dit heeft de volgende opbrengsten:

- Informatie wordt verkregen over de leefwereld, wensen, ideeën, kritiek en tegenstrijdigheden daarin van deelnemers;
- Deelnemers worden gestimuleerd om ervaringen uit te wisselen, op elkaars mening te reageren en van elkaar te leren.

De panels hebben een gemiddelde duur van anderhalf uur.

3.4.2

Interviews

Het is van belang om ook op individueel niveau een verdiepingsslag te maken. In de één-op-één gesprekken kunnen motivaties gekoppeld worden aan individuele achtergronden en ervaringen. Sommige jeugdigen drukken zich minder goed uit in groepen, daarnaast zijn cliënten soms moeilijk te organiseren of niet bereid om aan een groep deel te nemen. Daarom is naast de panelgesprekken de mogelijkheid geboden deel te nemen aan dit onderzoek middels individuele interviews.

De interviews duren elk circa 40 minuten. Dit is voldoende om de onderzoeksvragen op een efficiënte en adequate wijze te beantwoorden.

3.4.3

Gespreksleidraden

Om de gesprekken uit te kunnen voeren, heeft Stichting Alexander de centrale vraagstelling uitgewerkt in gespreksleidraden voor de panels: één voor de jongeren, één voor de kinderen en één voor de ouders. De opgenomen vragen zijn hoofdzakelijk open vragen, overeenkomstig het doel van een kwalitatief onderzoek: deelnemers een eigen mening laten vormen en uiten over de besproken onderwerpen. Er zijn verschillende leidraden gemaakt voor de verschillende doelgroepen van het onderzoek, kinderen, jongeren en ouders. In elk van deze leidraden vormen de kwaliteitsstandaarden de basis. Er is ten behoeve van de raadplegingen met kinderen en jongeren voor gekozen om te werken met de ondertitels bij de standaarden; deze zijn afgeleid uit uitspraken van jeugdigen zelf en spreken derhalve meer tot de verbeelding dan de feitelijke formuleringen van de standaarden. Voor de raadplegingen met de ouders zijn de standaarden verwoord vanuit het perspectief van ouders (de standaarden verwoorden namelijk het oogpunt van jeugdigen). De volgende onderzoeksinstrumenten zijn ontwikkeld:

Om de standaarden voor kinderen meer begrijpelijk te maken is er met hen behalve met de ondertitels bij de standaarden ook met beeldmateriaal gewerkt. Per standaard is een pictogram weergegeven die de tekst ondersteunt. Aan de hand hiervan werden de standaarden één voor één besproken. Er is gewerkt met smileys (lachende of droevige gezichtjes) die de kinderen bij de ondertitels konden plakken. De volgende stappen zijn gehanteerd bij de raadpleging met kinderen en beschreven in de leidraad:

- De kinderen werd gevraagd te reageren op de vraag of kwaliteit van de zorg ten aanzien van de standaard gewaarborgd is.
- De kinderen konden individueel een lachend gezicht of een droevig gezicht op de standaard plakken en zodoende bepalen of de zorg betreffende de standaard ook werkelijk gewaarborgd is.
- Vervolgens werd samen met de kinderen bekeken hoe de standaard 'scoort'.
- Per standaard werden tenslotte verdiepende vragen gesteld over de ervaringen van de kinderen.

Voor de raadpleging met jongeren zijn de kwaliteitsstandaarden opgedeeld in de clusters 'indicatie', 'hulp' en 'nazorg'. Allereerst kregen de jongeren de gelegenheid op de eerste set kwaliteitsstandaarden die gaan over de indicatie te reageren door aan te geven in hoeverre de kwaliteit van zorg betreffende de betreffende standaarden is gewaarborgd. Aan de hand van de scores werd een aantal standaarden eruit gelicht en nader besproken; standaarden die opvallend hoog of juist opvallend laag scores werden als eerste besproken. De standaarden bij 'hulp' en 'nazorg' kwamen op dezelfde wijze aan bod. De standaarden die horen bij 'nazorg' zijn vooral besproken met ex-clënten.

De volgende stappen zijn gehanteerd bij de raadpleging met jongeren en beschreven in de leidraad:

- Per set werden de ondertitels bij de standaarden aan de jongeren voorgelegd, met daarnaast twee kolommen met categorieën met 'eens' en 'oneens'.
- De respondenten werd gevraagd te reageren op de vraag of kwaliteit van de zorg ten aanzien van de in de afzonderlijke standaarden beschreven onderdelen van de zorg is gewaarborgd. Alle panelleden werd gevraagd om met de eigen ervaringen in het hoofd in de kolommen eens of oneens een kruis te zetten om aan te geven of ze tevreden zijn over dat aspect van de zorg.
- Vervolgens werd samen met de respondenten gekeken welke standaarden er in positieve en negatieve zin uitsprongen.
- De standaarden die er het meeste uitsprongen werden vervolgens verder uitgediept; op de ervaringen die te maken hebben met deze standaarden is dieper ingegaan.

De werkwijze bij ouders is gelijk aan die bij jongeren. De ondertitels bij de standaarden zijn aangepast aan het perspectief van ouders. Dat wil zeggen dat de stellingen op een andere manier zijn verwoord. Zo is de stelling 'Ik word op een plek geplaatst die bij mij past en waar ik me kan ontwikkelen' geformuleerd als 'Mijn kind wordt op een plek geplaatst die bij hem past en waar hij zich kan ontwikkelen'.

3.5 Analyse en rapportage

Per stelling is met respondenten gesproken over waar zij wel of niet tevreden over zijn. Dit heeft informatie opgeleverd over hoe zij tegen de hulpverlening en de zorg van de gezinshuizen aankijken. Van de data die is gegenereerd, is door middel van kwalitatieve analyse per doelgroep een beeld gecreëerd. Hierbij worden de volgende doelgroepen onderscheiden: cliënten en biologische ouders. De doelgroep cliënten bestaat uit drie subgroepen: kinderen (tot 12 jaar), jongeren (12+) en ex-clieënten (18+). De reden hiervoor is dat zij bepaalde ervaringen gemeenschappelijk hebben en elkaar aanvullen. Omdat er echter ook verschillen zitten in ervaringen en perspectief, wordt daar waar dat aan de orde is gemeld of uitspraken zijn gedaan door specifiek kinderen, jongeren of ex-clieënten.

De gesprekken zijn allemaal opgenomen en letterlijk uitgewerkt. De transcripties zijn vervolgens gebruikt om per standaard te achterhalen hoe de kwaliteit van de zorg door de verschillende groepen worden gewaardeerd. Hiertoe zijn transcripties gecodeerd: belangrijke thema's en opvallendheden zijn uit de data gedestilleerd. Vervolgens is per standaard het oordeel van de jeugdigen en ouders beschreven; ter ondersteuning geïllustreerd met citaten .

Naast de beschrijving van de waardering van de respondenten per standaard, is in deze rapportage een hoofdstuk opgenomen waarin de uitkomsten van scores die cliënten hebben toegekend aan hun zorg weergegeven. De respondenten hebben tijdens de panels en interviews telkens moeten aangeven in hoeverre zij wel (eens) of niet (oneens) tevreden waren over de waarborging van de standaarden in de praktijk. Op grond van de scores die dit heeft opgeleverd, is berekend hoeveel respondenten tevreden dan wel ontevreden zijn over de standaarden. Deze uitkomsten zijn uitgedrukt in percentages en worden weergegeven in een staafdiagrammen. De scores en de kwalitatieve verdieping vormen twee afzonderlijke onderdelen van de raadplegingen.

Na de beschrijving van de uitkomsten van de afzonderlijke standaarden, volgen bevindingen van de onderzoekers over de samenhang tussen de uitkomsten van afzonderlijke standaarden. Hier

worden een vijftal clusters zichtbaar waarvan er vier meerdere standaarden bevatten. Elk van deze clusters verklaart wat gemeenschappelijk is aan meerdere standaarden. Het gaat om de volgende clusters en bijbehorende standaarden:

- Uithuisplaatsing voorkómen (Standaard 0)
- De toeleiding naar de hulp (Standaarden 1-6)
- Het verblijf (Standaarden 7-10, 14-15)
- De bejegening (Standaarden 11-13, 16)
- De nazorg (Standaarden 17-19)

3.6 Wetenschappelijke verantwoording

Zoals hierboven beschreven zijn voor dit onderzoek verschillende methoden ingezet: er zijn panelgesprekken gevoerd en interviews gehouden. Deze twee wijzen van dataverzameling vullen elkaar aan en hiermee heeft datatriangulatie plaatsgevonden. Daarnaast is het principe van onderzoekerstrangulatie toegepast: meerdere onderzoekers hebben deelgenomen aan het onderzoek en hebben –in nauw overleg met de opdrachtgever- het onderzoek vormgegeven. De verschillende gezichtspunten en werkwijzen versterken elkaar en vergroten de validiteit van het onderzoek.

Voor de panelgesprekken en interviews zijn gespreksleidraden opgesteld. Hierbij vormden de Q4C kwaliteitsstandaarden het vertrekpunten; deze vormden het theoretisch kader. De onderzoekers maakten met elkaar afspraken over de wijze van inzet van deze leidraden, opdat een zekere mate van standaardisering tot stand kwam. Dit komt de betrouwbaarheid van het onderzoek ten goede.

Om de theoretische representativiteit van dit onderzoek te waarborgen is gestreefd naar zoveel mogelijk variatie in relevante eigenschappen van de betrokken respondenten. Allereerst zijn biologische ouders, jongeren (12+), kinderen (tot 12) en ex-cliënten betrokken. Daarnaast is ook binnen de groepen gestreefd naar variatie, wat betreft leeftijd en sekse. Ook zijn respondenten geworven via verschillende jeugdzorginstellingen die zorg in gezinshuizen aanbieden.

Door deze werkwijze zijn met de resultaten van dit onderzoek uitspraken te doen over cliënten van de jeugdzorg die in een gezinshuis zijn geplaatst (kinderen, jongeren en ex-cliënten) of een kind hebben dat in een gezinshuis is geplaatst (biologische ouders). Een kanttekening echter is dat de meeste respondenten behoren tot de groep jongeren (12+); de uitspraken over deze groep hebben de meeste geldingskracht. Een ander punt van aandacht is dat, ondanks het streven naar geografische spreiding, de meeste respondenten uit de provincie Gelderland komen. De uitkomsten geven desondanks een goede indicatie van wat speelt onder cliënten en ouders van gezinshuizen, over heel Nederland.

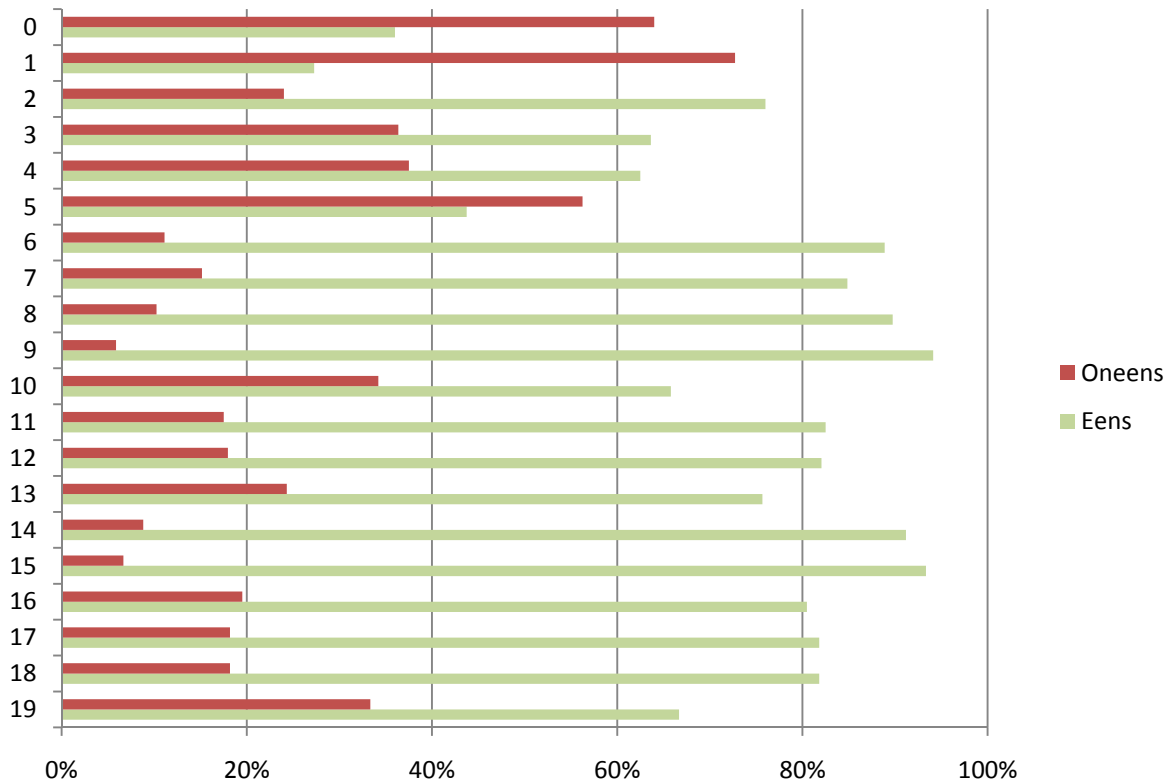

4 Resultaten per standaard

4.1 Een kwantitatieve score

In onderstaande staafdiagram worden de uitkomsten van de scores weergegeven in percentages. Deze uitkomsten zijn gebaseerd op een scoringsproces waarin jeugdigen en ouders die hebben deelgenomen aan raadplegingen is gevraagd aan te geven in hoeverre zij vinden dat de kwaliteit van de in de afzonderlijke stellingen beschreven zorg is gewaarborgd; zij konden telkens antwoorden met eens (tevreden) en oneens (niet tevreden).

Uit bovenstaande tabel blijkt dat standaarden 2, 3, 4, en standaarden 6 t/m 19 overwegend positief scoren: zestig procent of meer van de cliënt zegt het eens te zijn met de vraag of de in deze standaarden vervatte zorg kwalitatief hoogstaand is.

Drie standaarden scoren laag: standaard 0, die handelt over het voorkomen van uithuisplaatsing; standaard 1 die regie van jeugdigen en hun familie betreft; standaard 5 die voorschrijft dat de juiste hulp zo snel mogelijk wordt geboden. Ruim vijftig procent van de cliënten vindt dat de kwaliteit op het gebied van deze punten niet is gewaarborgd.

De scores en de kwalitatieve verdieping (volgende paragraaf) staan niet los van elkaar; de mate van tevredenheid zoals uitgedrukt in de scores, zal zich in veel gevallen vertalen naar de data die door middel van kwalitatieve raadpleging is opgekomen. In enkele gevallen kan de kwalitatieve verdieping de scores op de stellingen lijken tegen te spreken. Dit heeft te maken met de volgende oorzaken:

Niet altijd zijn alle stellingen gescoord, dan was er geen eenduidig antwoord te geven. Dit geldt bijvoorbeeld voor stellingen waar 'mijn familie en ik', 'familie en vrienden' of 'pleegouders en professionals' in voor komt. Dan kan het zijn dat voor een gedeelte 'eens' geldt en voor een gedeelte 'oneens'.

De stellingen doen soms in de beleving van cliënten zowel uitspraken over heden als over verleden. Het onderscheid is niet altijd helder te maken. Voor veel jeugdigen geldt dat de hulp naar mate de tijd is verstreken beter is geworden. De wijze waarop zij de standaard scoren kan om die reden afwijken van wat ze er vervolgens over vertellen.

Tenslotte komt het voor dat respondenten te spreken zijn over de kwaliteit van de zorg ten aanzien van een standaard en drukken zij dit uit in een positieve score. Vervolgens vertellen ze echter vooral waarover ze minder tevreden zijn, en dit kan zich vertalen in de kwalitatieve beschrijving en de bijbehorende citaten.

4.2 Een kwalitatieve verdieping

0. Alles is erop gericht om uithuisplaatsing te voorkómen.

Ik woon het liefst thuis of bij familie of bekenden.

Jeugdigen

Aan jeugdigen is de vraag gesteld of er alles aan gedaan was om eerst de situatie thuis te verbeteren voordat er werd besloten om het kind uit huis te plaatsen. Deze vraag was in veel gevallen erg lastig te beantwoorden voor jeugdigen, omdat zij ten tijde van de uithuisplaatsing vaak erg jong waren en niet overal (bewust) van op de hoogte waren. In de meeste gevallen is deze vraag beantwoord met 'Ik weet het niet' of 'Ik denk het niet, ik heb er niets van gemerkt'.

Ik vond niet dat ze er echt iets tegen hadden gedaan. Er kwam wel eens iemand bij ons thuis, maar ook niet echt vaak. (jongen, 14 jaar)

Als ik terugkijk denk ik wel, ze hadden wel meer kunnen doen, meer begeleiding bijvoorbeeld in plaats van 1 keer in de week. (jongen, 19 jaar)

Opvallend bij het bespreken van deze standaard was dat zowel jongeren als kinderen inzien dat het in hun geval wel het beste was of zelfs onvermijdelijk dat ze uit huis geplaatst werden. Slechts een enkele keer is door een jongere aangegeven dat er niet alles aan is gedaan om hem op tijd uit huis te plaatsen. Vaak geven jeugdigen aan dat hun ouders hen niet konden opvoeden en dat het beter voor henzelf was om ergens anders op te groeien. De standaard houdt hier geen rekening mee, omdat het ervan uit gaat dat uithuisplaatsing te voorkomen is. Dit is echter niet altijd het geval, bijvoorbeeld in het geval van drugs- of alcoholgebruik door een ouder.

Aan de ene kant vond ik het niet leuk, want ik wilde natuurlijk weer terug. En aan de andere kant denk ik van, ik ben wel blij omdat ze nu verder met mij kunnen met zorgen en zo. Ik ben aan de ene kant ook gewoon blij dat ik uit huis ben geplaatst. (meisje, 15 jaar)

Ze had problemen, mama gebruikte drugs en dan kan het al niet. (meisje, 13 jaar)

Ouders

De meeste ouders geven aan dat niet voldoende is gedaan om hulp in huis te bieden en te zorgen dat het kind thuis kon blijven. Een paar van hen geeft aan dat er inderdaad een probleem was thuis. Er wordt melding gemaakt van alcohol- en drugsverslaving. Deze ouders vonden het dan ook nodig hulp te krijgen, en in een aantal gevallen hebben ze deze zelf ingeschakeld, maar vinden dat te snel tot definitieve uithuisplaatsing is overgegaan. Zij vinden dat grondiger

onderzoek had moeten plaatsvinden naar de thuissituatie en naar wegen om het kind thuis te houden. Ook wordt een tijdelijke uithuisplaatsing, een 'time out', genoemd als een goede tijdelijke oplossing, die erop gericht is definitieve uithuisplaatsing te voorkomen.

Ik had het nodig om een beetje afstand te nemen, dat hij met een time out even uit huis ging, maar hij kwam nooit meer terug. Toen had ik het moeilijk. Ik had het meer nodig dat iemand met mij praatte. (moeder)

Slechts een enkele keer is door een ouder aangegeven dat zij zelf Bureau Jeugdzorg heeft ingeschakeld en er zelf op stond dat het kind uit huis werd geplaatst.

1. Jeugdigen en hun familie hebben de regie.

Mijn familie en ik bepalen wat er met mij gebeurt.

Jeugdigen

De uithuisplaatsing was voor jeugdigen vaak een hectische en ingrijpende gebeurtenis. Hierbij ervaren zij over het algemeen niet de regie in eigen hand gehad te hebben. Dit komt mede doordat de jeugdigen op dat moment vaak nog erg jong waren. Van hun ouders hebben ze vaak wel verhalen gehoord over hoe dit is gegaan, maar in veel gevallen herinneren ze zich er zelf niet veel meer van, behalve dat het een heftige gebeurtenis was. In veel gevallen werden ze plotseling vanuit hun huis of soms school opgehaald en op een voor hen onbekende plek afgeleverd. Daarnaast kwam het vaak voor dat kinderen hun biologische ouders de eerste weken dat ze uit huis waren bijna niet zagen. Eenmaal in een pleeggezin of leefgroep kunnen jeugdigen in het begin nog niet veel invloed hebben op afspraken, zoals bijvoorbeeld de bezoeksregeling.

Bijvoorbeeld de bezoeksregeling, dat regelt toch de voogd heel vaak. Vooral in het begin. Dan konden wij niet echt meebepalen. (jongen, 14 jaar)

Jeugdigen hebben in sommige gevallen wel begrip voor het feit dat zij bij de eerste uithuisplaatsing de regie niet hebben. Zij vinden dat ze nog te jong waren om mee te beslissen. Jeugdigen ervaren over het algemeen meer de regie in eigen hand te hebben in een later stadium, als zij wat ouder zijn en al een tijdje in een gezinshuis wonen. Vooral ex-cliënten vertellen dat de betrokkenen (gezinshuisouders en voogd) steeds meer op de achtergrond geraakten en zij een steeds grotere beslissingsbevoegdheid kregen. De rol van ouders en voogd is er dan vooral een van het bieden van ondersteuning, indien nodig en indien de jongere daarom vraagt. Omdat zij doorgaans langer bij de gezinshuisouders wonen en daar een band mee hebben opgebouwd vinden zij het vanzelfsprekend dat de gezinshuisouders meer over hen te zeggen hebben dan hun biologische ouders.

Dat zou ook een beetje raar zijn eigenlijk, als het thuis helemaal mis gaat... Op een gegeven moment moet je zeggen: nou is het helemaal klaar en nou gaat ie uit huis. Het ligt er wel aan hoe oud je bent, als je nou een jaar of 18, 19 bent, ja dan kan je wel bepalen of meebeslissen. (jongen, 19 jaar)

Je woont hier. En je familie weet niet wat hier allemaal afspeelt en wat je graag wilt. En de gezinshuisouders wel. Dus zij beslissen dingen over mij wat goed voor mij is. Ik vind het fijner dat zij uitmaken wat ik ga doen later in plaats van dat mijn familie dat doet. (meisje, 15 jaar)

Ouders

De meeste ouders hebben, op de een of andere manier, zelf de hand gehad in de uithuisplaatsing, hoewel zij niet altijd tevreden zijn over de wijze waarop dit heeft uitgepakt. Een aantal ouders geeft aan dat zij zelf een signaal hebben afgegeven, bij Bureau Jeugdzorg of via school, dat er actie moest worden ondernomen in het gezin. Dit leidde in sommige gevallen met medewerking van ouders tot uithuisplaatsing. Ouders zijn minder tevreden wanneer het door hen afgegeven signaal tegen hun zin in leidde tot uithuisplaatsing.

Een aantal ouder heeft niet zelf de eerste stap genomen om in contact te komen met Bureau Jeugdzorg of hulp te krijgen. Deze ouders ervaren in wisselende mate dat naar hen is geluisterd. Een aantal ouders geeft aan dat, hoewel zij niet zelf het initiatief hebben genomen, ze uiteindelijk wel begrepen waarom het nodig was in te grijpen in de gezinssituatie. Hiermee is er het gevoel dat de beslissing tot uithuisplaatsing toch mede door hen is genomen. Er wordt echter ook aangegeven dat ouders niet serieus worden genomen en niet mee mogen beslissen, zowel bij uithuisplaatsing als gedurende het verblijf uit huis. In het algemeen ervaren ouders weinig controle over de plek waar hun kind wordt geplaatst of over de mogelijkheden van hun kind om thuis te wonen.

Dat hebben ze zelf bepaald, niet met ons in overleg. Ze zoeken iets, dan vertellen ze: we hebben dit gezien, daar en daar. Zij vinden dat een goed gezin. Dan doen ze het gewoon, of wij het ermee eens zijn of niet. Zij stellen dat ze het belang van het kind voorop stellen, voor hun is dat dan goed, dan gaat hij er gewoon heen. Dan hebben wij niks te zeggen. (moeder)

Ik ben gestopt met alcohol en heb hard gewerkt om weer zelf voor mijn kind te kunnen zorgen. Maar er wordt niet naar mij geluisterd of gekeken naar mijn situatie. (moeder)

2. De jeugdigen worden ondersteund bij de te nemen beslissingen.

Ik krijg hulp bij de keuzes die ik moet maken.

Jeugdigen

Bij het behandelen van deze standaard ging het vaak over de huidige zorg en niet over de toeleiding naar de hulp. Jeugdigen hebben in het stadium van de toeleiding naar de hulp namelijk niet ervaren dat zij zelf keuzes konden maken. Veelal was het zo dat beslissingen voor hen werden genomen door professionals en ouders. De reacties die kwamen op deze standaard gingen met name over de ondersteuning van gezinshuisouders die de jeugdigen ervaren. Deze reacties waren ronduit positief. Jeugdigen voelen zich in het algemeen gesteund door de manier waarop zij contact hebben met gezinshuisouders, maar ook bijvoorbeeld de wijze waarop deze hen helpen bij het vinden van de juiste opleiding of sport. Sommige jeugdigen geven wel aan dat ze voor hun twaalfde geen keuzes mogen maken, maar vanaf deze leeftijd wel en dan ook hulp krijgen bij te maken keuzes. Door ex-cliënten wordt juist gemeld dat zij, toen zij ouder waren, zelf keuzes maakten, maar om deze te maken wel 'goede adviezen' gekregen.

Ik mocht wel kiezen dat ik op voetbal mocht. Verder kozen mijn ouders. (jongen, 9 jaar)

Ouders

Een aantal ouders geeft aan liever goede ondersteuning te hebben gehad bij het maken van keuzes, dan dat die voor hen werden gemaakt. Hierbij is in sommige gevallen onderscheid gemaakt tussen de ervaren regie in contact met Bureau Jeugdzorg en met de hulpverleningsinstelling. Terwijl Bureau Jeugdzorg eerder beslissingen neemt voor ouders in plaats van te ondersteunen bij het zelf nemen van beslissingen, helpt de

hulpverleningsinstelling de ouder de situatie beter te begrijpen en zelf beslissingen te nemen voor het vervolg.

3. Jeugdigen en hun familie worden goed geïnformeerd.

Ik krijg genoeg en de juiste informatie zodat ik een goed besluit kan nemen.

Jeugdigen

Jeugdigen maken ook bij deze standaard steeds een onderscheid tussen het begintraject van de hulp, toen ze vaak nog jong waren, en de stadia die daarna kwamen. Zij ervaren dat ze in het begin weinig of geen informatie kregen van Bureau Jeugdzorg en niet goed wisten wat hen te wachten stond. Hierbij gaat het vaak om tijdelijke (crisis) opvang, direct na de uithuisplaatsing, maar vaak ook om plaatsing op een leefgroep of in een internaat. Sommige jongeren geven aan daar veel last van te hebben gehad en nog steeds wel hebben, omdat zij vooraf niet wisten wat er te gebeuren stond en zich er dus helemaal niet op konden voorbereiden. Naar mate ze ouder werden, bijvoorbeeld bij vervolgplaatsingen, werd de informatievoorziening vaak beter.

Ik heb de informatie op papier gekregen en door te praten, ik wil het wel ook op papier hebben dan kan ik er nog even naar terug kijken. (jongen, 19 jaar)

De meeste jeugdigen hebben voordat ze in het gezinshuis gingen wonen wel al een of meerdere keren kunnen kennismaken met de gezinshuisouders en/ of kunnen wennen aan de nieuwe situatie door een keer langs te gaan of te logeren.

Ik heb kennis gemaakt, kijken hoe het er hier aan toe gaat, of het leuk is. Er is vanuit jeugdzorg geen informatie gekomen. (jongen, 14 jaar)

Ik heb hier wel kennis gemaakt, ik heb hier ook gelogeed. Ik vind het wel goed om eerst kennis te maken. (jongen, 13 jaar)

Ik logeerde hier heel vaak. Ik ben hier heel veel maanden eerder geweest. Elk weekend was ik hier. (jongen, 16 jaar)

Ouders

Alle ouders vertellen dat ze op de een of andere wijze zijn geïnformeerd over de uithuisplaatsing. Zij zijn echter niet altijd tevreden over de wijze waarop, bijvoorbeeld omdat het moment van informeren laat was, soms pas op het moment van uithuisplaatsing zelf. Een aantal ouders vertelt dat met hen is gesproken over waarom het kind uit huis is geplaatst. Hoewel zij inzien dat er een probleem is in de opvoedingssituatie, vinden ze het echter niet altijd makkelijk te begrijpen dat het ook nodig is het kind uit huis te plaatsen. Soms komt het voor dat ouders en hun kind alleen een bezoekje afleggen aan de plek van plaatsing. Zij geven net als jeugdigen aan daarnaast echter ook graag extra informatie te willen krijgen om goed te weten wat hen te wachten staat.

Een enkele ouder geeft aan dat zij eerder dan haar kind wist dat er een uithuis plaatsing zou komen, maar dit niet mocht vertellen aan haar kind. Zij heeft dit als erg moeilijk ervaren.

In maart vorig jaar werd al verteld dat ze uit huis werd geplaatst, dan moet je een half jaar lang je mond dicht houden tegen je kind, nou dat was het zwaarste half jaar van mijn leven. (moeder)

4. De juiste hulp wordt zo snel mogelijk geboden.

Ik krijg snel goede hulp en mijn familieleden ook.

Jeugdigen

De reacties op deze standaard zijn zeer wisselend. Veel jeugdigen kunnen dit moeilijk beoordelen omdat ze erg jong waren toen ze uit huis werden geplaatst. Plotselinge uithuisplaatsing, zoals vaak voorkomt, wordt over het algemeen niet gezien als de juiste hulp. Aan de andere kant, zoals eerder beschreven, noemen jeugdigen dat het misschien niet anders kon en dat een dergelijke uithuisplaatsing voor hen op dat moment de juiste oplossing was.

Bijna altijd eigenlijk wel. Maar ze zullen waarschijnlijk niet denken, het is ... laten we even een paar dagen wachten. Ze zullen wel zo snel mogelijk proberen antwoord te geven.
(jongen, 12 jaar)

Een enkeling is meteen in een gezinshuis terecht gekomen. De meeste jeugdigen hebben eerst op meerdere plekken gewoond (internaten, leegroepen, pleeggezinnen) en zaten niet meteen op een plek die bij hen paste. Veel jeugdigen vinden het vervelend dat ze op zoveel verschillende plekken hebben gewoond voordat ze in een gezinshuis konden wonen.

Ouders

Een enkele ouder geeft aan dat niet snel goede hulp is geboden, omdat er lange wachtlijsten waren. In de meeste gevallen wordt echter snel actie ondernomen, maar ouders zijn niet altijd tevreden over hoe dit uitpakt. Zo wordt aangegeven dat te snel over is gegaan tot uithuisplaatsing, terwijl dit niet noodzakelijk was. Een aantal ouders geeft aan dat wel snel actie is ondernomen, en hun kinderen tijdig uit huis zijn geplaatst, maar dat het wel een tijd duurde voordat ze ook op de juiste plek terecht kwamen. Ook komt het voor dat ouders in het begin het idee hadden dat een plaatsing goed was voor hun kind –en daarom ook instemden- maar daar naar verloop van tijd anders over zijn gaan denken.

Naast de hulp aan het kind, hebben de ouders zich ook geuit over de hulp die aan hen als ouder wordt geboden. Een aantal ouder geeft aan dat zij goede hulp hebben gekregen die hen in staat heeft gesteld de situatie te begrijpen of problemen, zoals een alcoholverslaving, op te lossen. Ook wordt aangegeven dat ouders in het begin geen hulp ontvangen, terwijl ze er vooral dan behoefte aan hebben. Pas later, als ze al het idee hebben meer grip te hebben op de situatie, wordt alsnog hulp geboden. Het omgekeerde komt ook voor: dat ouders in het begin veel hulp geboden krijgen en er regelmatig gesprekken plaatsvinden. Zodra het wat beter lijkt te gaan neemt Jeugdzorg afstand, terwijl de ouders nog wel graag ondersteuning zouden hebben gewild.

5. De plaatsing wordt goed voorbereid en begeleid.

Mijn familie en ik weten goed waar we aan toe zijn als ik ergens word geplaatst.

Jeugdigen

Als het gaat om de allereerste plaatsing zijn de jeugdigen niet goed te spreken over de voorbereiding en begeleiding. Plaatsingen zijn vaak ad hoc en jeugdigen weten niet goed waar ze terecht komen. Ze hebben niet de kans gekregen om van te voren kennis te maken of een keer te komen wennen. Veel kinderen en jongeren hebben ervaren dat ze heel plotseling uit huis werden geplaatst, zonder precies te weten waarom dit gebeurde en waar ze heen werden gebracht. Er zijn veel situaties waarin jeugdigen binnen een tijdsbestek van een paar uur, of in sommige gevallen zelfs minder dan een half uur, te horen krijgen dat ze worden opgehaald. Een

aantal jeugdigen beschrijft het moment dat ze worden opgehaald als een hele heftige gebeurtenis, waar vaak behalve diverse hulpverleners ook politieagenten bij aanwezig zijn.

Ik weet nog wel dat mijn voogd belde dat we onze spullen moesten pakken en binnen een uur werden we opgehaald (...). Soms zeggen ze dingen die heel anders in elkaar zitten. Het is onjuist. Ik ben ook vaak om de tuin geleid. Dan ging de mentor met mij een ommetje maken en ik vertrouwde hem. Toen gingen we naar Jeugdzorg en werd ik in een kamertje gestopt en door de politie opgehaald. (meisje, 17 jaar)

Ik was net klaar met eten en ik was op mijn kamer en toen wou ik tv gaan kijken. Toen gingen we naar zo'n gezamenlijke plek om tv te kijken. Mijn moeder had al een gesprek met mensen, met mijn voogd. En toen kwamen ze in een keer naar boven en was de politie er ook bij omdat ze dachten dat het niet zo goed zou gaan. Dat de mensen die ons aardig vonden dat tegen gingen houden. En toen moest ik snel mijn tas inpakken, en toen was ik ook heel erg verdrietig. En toen zei mijn voogd van schiet nou op, we hebben niet de hele dag de tijd. (meisje, 12 jaar)

Zoals eerder al naar voren kwam, hebben de meeste jeugdigen voordat ze in het gezinshuis gingen wonen, wel al een paar keer kunnen wennen aan hun nieuwe omgeving en nieuwe huisgenoten. Bijvoorbeeld in de vorm van een weekendje logeren of een paar dagen of middagen door te brengen in het gezinshuis. Maar het beste leren de jeugdigen het huis kennen als ze er eenmaal wonen.

Je komt er wel achter als je in een gezin woont. Langzamerhand, als je hier twee weekjes woont dan weet je wel een beetje dat je op een sport mag, dat je zo'n kamer krijgt, dat je zulke dingen mag. En in het begin dan kun je het ook gewoon nog even vragen. Dus daar kom je eigenlijk vanzelf wel achter. (jongen, 13 jaar)

Ouders

In een paar gevallen was het kind nog te jong toen het uit huis werd geplaatst om te beseffen wat er met hem gebeurde. Daar waar kinderen wel oud genoeg waren om hier besef van te hebben, geven ouders aan dat het kind, maar ook zichzelf als ouder, niet voldoende zijn voorbereid op de plaatsing. Zij vinden dat hun kinderen niet voldoende tijd kregen om te wennen of kennis te maken op de plek waar ze werden geplaatst. Zo wordt verteld dat een enkel bezoekje aan een plek van plaatsing voor ouder en kind niet voldoende is om er een goed beeld van te kunnen krijgen. Ook wordt verteld dat ouders en kind te horen kregen waar het kind wordt geplaatst, maar verder geen aanvullende informatie kregen over wat er te gebeuren stond.

Wij hadden veel te weinig duidelijkheid. We kregen wel te horen: hij gaat daarheen, daar moest je het mee doen dan de eerste tijd. Maar je kreeg verder geen duidelijkheid. Terwijl jeugdzorg en uithuis plaatsen bestaat al hoeveel langer, dus dan denk ik dat ze best wat kunnen vertellen over wat er gaat gebeuren. Maar je hoorde helemaal niks. Dan zit je al die tijd in onzekerheid. (moeder)

6. Het hulpverleningsplan garandeert continuïteit, samenhang en resultaten.

Het hulpverleningsplan maakt duidelijk welke en wanneer de doelen worden bereikt.

Jeugdigen

Over het algemeen worden jeugdigen vanaf 12 jaar betrokken bij de gesprekken over het hulpverleningsplan. De wat oudere jeugdigen weten vaak wel wat hun hulpverleningsplan

inhoudt en hebben daar ook regelmatig gesprekken over. Over het algemeen weten ze wat de doelen zijn waaraan gewerkt wordt en vertellen dat deze doelen zo ongeveer eens per half jaar met hen besproken en bijgesteld worden. Echter, door groot verloop van voogden hebben jeugdigen soms het gevoel dat eerder opgestelde doelen niet voldoende worden opgevolgd en te vaak worden herzien.

Ik heb wel wat doelen. Dat doen we ook wel, in gesprekken. Dat is wel duidelijk. Die gesprekken heb je met je voogd, een begeleider en soms ook je ouders erbij. En teamleidster. Dan wordt alles besproken. (meisje, 17 jaar)

Het hulpverleningsplan mogen wij zelf maken. Doelen worden nooit bepaald van, nou oké dan moet je dat doel goed hebben. Je kan niet zeggen je moet binnen dit half jaar je gedrag veranderen. (meisje, 16 jaar)

Sommige jongeren kennen de term 'hulpverleningsplan' niet. Zij gebruiken dan bijvoorbeeld het woord 'evaluatie'. Een enkele jongere geeft aan het hulpverleningsplan bewust niet te lezen. Het hulpverleningsplan benadrukt namelijk dat jongeren 'anders' zijn en daar worden ze liever niet mee geconfronteerd.

Ik hou me daar niet zo mee bezig en ik wil er ook liever niet zo mee bezig zijn. (meisje, 13 jaar)

Ouders

Een paar ouders vertelt dat regelmatig gesprekken plaatsvinden met het kind en gezamenlijk doelen worden opgesteld en in het behandelplan worden gezet. Zij zijn tevreden over de wijze waarop en de mate waarin wordt geluisterd naar en rekening wordt gehouden met de ideeën van het kind, waar regelmatig gesprekken mee plaatsvinden. Maar ook wordt naar de mening van ouders gevraagd.

Een enkele keer geven ouders aan niet tevreden te zijn met een gedeelte van de inhoud van het hulpverleningsplan. Het gaat hier dan om pijnlijke zaken die in het verleden hebben en steeds weer terug komen in het hulpverleningsplan. Hierdoor worden zaken die ouders willen afsluiten, regelmatig opgerakeld en in leven gehouden.

7. De plaatsing sluit aan bij de achtergrond en behoeften van jeugdigen.

Ik word op een plek geplaatst die bij mij past en waar ik me kan ontwikkelen.

Jeugdigen

De jeugdigen zijn over het algemeen erg positief over hun verblijf in de gezinshuizen. Het leven in een gezinsvorm, met dezelfde mensen die er altijd zijn, geeft de jeugdigen rust en de mogelijkheid om de dingen te leren en te doen die zij willen doen.

Wat betreft de aansluiting bij de achtergrond van de jeugdigen werd opgemerkt dat het vaak juist beter is dat jeugdigen niet op een soortgelijke plek terecht kwamen als waar ze vandaan kwamen, omdat het daar juist mis was gelopen. Jeugdigen gaven aan dat zij, toen ze eenmaal in het gezinshuis gewend waren, zich vanzelf op die plek vonden passen, omdat hun hele leven zich daar afspeelde. In een enkelgeval is er een opmerking gemaakt over aansluiting bij de eigen achtergrond en behoeften wat betreft geloofsuitoefening. Het komt voor dat jeugdigen in een gezinshuis mee moeten naar de kerk terwijl ze dit niet gewend zijn. Dit wordt echter niet als een probleem ervaren, temeer aangezien zij op een bepaalde leeftijd zelf de keuze mogen maken of ze daarmee doorgaan of niet.

Wat betreft hun ontwikkeling geven jeugdigen aan dat ze hier alle mogelijkheden toe hebben in het gezinshuis.

Ik kan hier eigenlijk alles wel leren wat ik moet leren. Bijvoorbeeld kan ik leren om mensen te vertrouwen. Want in het verleden zijn er heel veel dingen gebeurd waardoor ik volwassenen niet kon vertrouwen. En dat ik minder onzeker wordt. En dat is ook al een stuk vooruit gegaan. En ik kan al beter met andere mensen omgaan en dat wordt steeds beter. (meisje, 13 jaar)

Ik ben hier wel rustiger geworden. Anders loop ik de hele tijd weg bij mijn opa en oma en dat vinden zij niet leuk. Dan zijn ze me in een keer kwijt en dan moeten ze de politie opbellen om mij te zoeken. En hier kan ik rustiger worden. (jongen, 9 jaar)

Veel jeugdigen vertellen dat ze in het gezinshuis meer vrijheid hebben ten opzichte van een leefgroep waar zij eerder hebben gewoond. Op een leefgroep zijn vaak strengere regels. Daarnaast noemen enkele jeugdigen het feit dat er in een gezinshuis meer ruimte is om jezelf te zijn. Op een leefgroep hebben zij te maken met verschillende groepsleiders die elk een eigen werkwijze hebben en niet altijd even goed zijn aangesloten op wat goed is voor de individuele jeugdigen. In een gezinshuis zijn de vaste gezinshuisouders altijd aanwezig en zit er daardoor meer structuur in de opvoeding.

Ik scheld niet meer tegen ouders en leiding. Ik leer hier om niet zo boos te reageren. meisje, 11 jaar

Er zijn slechts enkele gevallen waarin jeugdigen aangaven dat ze het wonen in een leefgroep leuker vonden. Zo geeft een enkeling aan dat de regels in het gezinshuis erg streng zijn en dat hij in de leefgroep waar hij eerst woonde meer vrijheid had, bijvoorbeeld later naar bed mocht.

Ouders

Een aantal ouders geeft aan dat hun kind regelmatig is overgeplaatst en dat het een tijd duurde voordat het kind op de juiste plek terecht kwam. Een aantal van hen geeft aan dat het, gezien het karakter of de problematiek van het kind, ook niet gemakkelijk is om een geschikte plek te vinden. Een aantal ouders geeft aan dat zij blij zijn met de plek waar hun kind zit en dat zij vinden dat hun kind zich daar goed kan ontwikkelen, bijvoorbeeld omdat het daar kansen krijgt die het thuis niet had gekregen.

Hij kan nou lachen, maakt grapjes, ontwikkelt zich. Ik ben er heel blij mee. (moeder)

Een paar ouders zijn niet of niet helemaal tevreden met de plek van plaatsing. Een paar keer wordt er melding van gemaakt dat het niet klikt tussen kinderen en gezinshuisouders. Volgens ouders is dit van grote invloed op de wijze waarop kinderen zich in een gezinshuis ontwikkelen. Een paar ouders vertelt dat de religieuze beleving in het gezin van plaatsing niet overeen komt met de omgeving waar het kind vandaan komt. Een vader vertelt dat hij het jammer vindt dat zijn zoon op de plek van plaatsing niet bidt en naar de kerk gaat. Een andere ouder vertelt juist dat hij moeite heeft met het gegeven dat zijn kind wel naar de kerk gaat.

Het gaat daar niet goed met haar, ze voelt zich daar niet op haar plek. Ze is bang voor de gezinshuismoeder. (moeder)

Maar er zijn ook dingen, ik moest heel erg wennen dat zij op zondag mee moet naar de kerk. Dat zijn dingen die wij niet hebben, wij hebben dat nooit gedaan. Als ze hier op bezoek kwam ging ze aan tafel bidden, ik zei: 'prima, maar wij doen niet mee'. Daar had ik het in het begin wel moeilijk mee. (moeder)

8. De plaatsing en de hulp bieden de jeugdigen een zo gewoon mogelijk leven.

Ik wil geen speciaal geval of uitzondering zijn.

Jeugdigen

De jeugdigen noemen het leven in een gezinshuis vaak gewoon, zeker in vergelijking met het leven op een leefgroep. In een gezinshuis wordt over het algemeen veel vrijheid ervaren, de regels zijn minder strikt dan op een leefgroep en jeugdigen kunnen meer hun eigen gang gaan. Het is bijvoorbeeld makkelijker om spontaan 's avonds met vrienden af te spreken. In een leefgroep moeten jeugdigen vaak hun plannen per half uur overleggen met de groepsleiding. Jeugdigen geven aan dat ze in een gezinshuis net zo leven als de meeste andere kinderen en dat in een leefgroep de situatie heel anders is. Als gevraagd wordt naar het leven in een leefgroep komen de volgende omschrijvingen veel naar voren: 'druk', 'weinig privacy', 'kleine kamer', 'kinderen die niet normaal zijn', 'weinig ruimte', 'strengere regels'.

*We komen niks tekort, we doen gewoon dingen als uitjes en zo, net als andere kinderen.
(meisje, 14 jaar)*

Ik voel me niet anders dan andere kinderen. Ik denk niet zo van ik hoor er niet bij want ik woon in een pleeggezin. (jongen, 11 jaar)

*Het was een familie en een familie was precies wat ik nodig had. Gewoon een gezinsleven.
(meisje, 22 jaar)*

Een klein aantal jeugdigen ervaart juist minder vrijheid in het gezinshuis, met name door de strenge regels van de betreffende gezinshuisouders. Ook wordt een enkele keer aangegeven dat het leven in een gezinshuis anders is dan het leven in een 'echt' gezin, omdat er meer kinderen wonen.

Het is hier wel vaak drukker en je ouders hebben het moeilijker. Ze moeten meer eten kopen en ze moeten allemaal dingen tegelijk doen. Sommige mensen die bij ons komen eten vinden het te druk hier en die willen dan niks zeggen omdat het lawaaiig is. (meisje, 11 jaar)

Ouders

Ook volgens ouders is het verschil tussen het verblijf in een leefgroep en het verblijf in een gezinshuis, dat er in een gezinshuis veel meer rust is en dat hun kind daar een zo normaal mogelijk leven heeft. Dit maakt dat het wennen in een gezinshuis en het daarin meedraaien snel gaat.

Die maandag ging ze daarheen, dinsdag ging ze al naar school, gewoon normale ritme mee, niet zielig of zo. (moeder)

Een paar keer echter, wordt gemeld dat kinderen in een gezinshuis geen gewoon leven hebben, bijvoorbeeld omdat ze daar niet de sport kunnen doen die ze voorheen deden of de contacten met hun oude vrienden onderhouden, of omdat ze niet met het gezin mee konden op vakantie. Ook draagt onvoldoende contact met ouders ertoe bij dat kinderen geen 'gewoon' leven hebben.

9. Jeugdigen kunnen blijven wonen op een plaats waar zij zich thuis voelen.

Ik wil niet naar een andere plek als ik me goed en thuis voel waar ik woon.

Jeugdigen

Vrijwel alle jeugdigen zijn er zeker van dat ze in ieder geval tot hun achttiende kunnen blijven wonen in het gezinshuis waar ze wonen. Ze geven aan dit fijn te vinden. Sommige jeugdigen geven zelfs aan dat ze verlenging hebben gekregen, omdat ze daarvoor goede argumenten hadden.

Ik praat er niet echt over, maar ik weet wel dat ik hier tot mijn achttiende kan blijven. Dat vind ik wel fijn want dan ga je niet weer ergens anders naartoe. Dat vind ik wel een beetje vervelend want dan moet je weer spullen inpakken en weer uitpakken. En dan later weer. (meisje, 10 jaar)

Dit is mijn verlengingstijd, heb ik geluk mee. Ik wou ook nog niet weg. Als je gezinshuisouders er niet achter staan heb je pech. Begeleiders, mensen van de instelling en mijn voogd, die lichten de kinderrechtter in en dan geeft die akkoord, ja of nee. (jongen, 19 jaar)

Degenen die ervaring hebben met het steeds weer moeten verhuizen hebben dat als moeilijk ervaren, omdat ze vrienden in de steek moeten laten en weer ergens anders moeten wennen. Een paar jongeren hebben dusdanig veel meegemaakt dat ze er bijna niet op durven te rekenen nu op een plek te zitten waar ze tot hun achttiende kunnen blijven.

Meestal moest ik wel huilen want dan moet ik altijd weer wennen aan een ander iemand en dan ben ik daar net gewend en dan moet ik weer ergens anders naartoe. (meisje, 8 jaar)

Ik heb steeds de twijfel van ja, ik heb zodanig veel meegemaakt dat je denkt van ja.. in het begin heb ik heel veel moeite met, ik zit hier wel maar wat zal er kunnen gebeuren. Dan heb ik het over de vraag van ja, je voelt je prima, maar vandaag of morgen kan gezegd worden dat je weg moet. Ja, dan kun je je wel goed voelen, maar... (jongen, 15 jaar)

Ouders

De meeste ouders geven aan dat hun kinderen kunnen blijven op de plek waar ze nu zitten, in ieder geval tot hun achttiende en soms ook daarna. Een enkele keer komt ter sprake dat het kind, na een tijd in een prettig gezinshuis te hebben geleefd, weg moest omdat de gezinshuisouders de zorg niet meer op zich wilden nemen.

10. Jeugdigen kunnen contact (onder)houden met familie en vrienden.

Ik kan bij mijn familie en vrienden blijven horen en contact met hen hebben.

Jeugdigen

In de meeste gevallen zijn de jeugdigen tevreden over de frequentie van het contact met familie. Ze hebben vaak vaste bel- en bezoeksafspraken met familie. Voor de belafspraken geldt in veel gevallen dat deze vaak één of meerdere keren in de week plaatsvinden. Bezoeksafspraken gaan in overleg. Meestal wordt dit georganiseerd door de gezinshuisouders. Daarnaast geven sommige jeugdigen aan op MSN met familieleden te 'praten' of e-mailcontact te hebben. Een enkele keer is het niet mogelijk om contact te hebben met familieleden, bijvoorbeeld omdat de ouder afspraken niet nakomt.

*Mama kan geen afspraken maken, ze heeft dan een afspraak gemaakt maar dan komt ze niet.
(meisje, 11 jaar)*

Soms worden vrienden uit de oude leefomgeving van de jeugdigen gemist. Het blijkt moeilijk om contact met hen nog te onderhouden. Vooral jongeren die op veel verschillende plekken hebben gewoond hebben daar last van. Regelmatig komt naar voren dat het niet altijd meevalt om steeds opnieuw vrienden te moeten achterlaten.

Je moet ook steeds weer opnieuw beginnen met nieuwe vrienden, dan moet je die ook weer in de steek laten. (meisje, 14 jaar)

Er zijn ook jeugdigen die aangeven dat het niet erg is dat het contact met oude vrienden verwatert, bijvoorbeeld omdat ze vrienden hebben gemaakt in de buurt waar ze op dit moment wonen. Die zijn belangrijk voor hen en daar hebben ze de meeste contacten mee.

Ouders

Een aantal ouders vertellen dat zij tijdelijk, zeker net na de uithuisplaatsing, hun kind niet konden zien, soms omdat dat niet mocht, maar een enkele keer ook om praktische redenen, zoals een grote afstand tot de plek van uithuisplaatsing.

De meeste ouders echter, geven aan contact met hun kind te kunnen onderhouden. De frequentie daarvan en de wijze waarop verschilt, en daarmee ook de tevredenheid van de ouders over het contact. Sommige ouders kunnen ten allen tijde contact hebben met hun kind en zijn daarvoor niet aan veel afspraken gebonden. Andere ouders hebben wel vaste afspraken over wanneer zij hun kind kunnen zien of spreken, bijvoorbeeld dat een kind regelmatig een weekend komt logeren of dat er een paar keer per week gebeld mag worden. Een aantal ouders heeft een conflict met de gezinshuisouder of gezinsvoogd over de bezoeksregeling, bijvoorbeeld omdat de bezoeksregeling zonder overleg met de ouders zijn aangepast of omdat de ouders de kinderen naar hun idee te weinig mogen zien. Ouders die hun kind regelmatig mogen zien zijn vaker tevreden dan ouders die het voornamelijk van telefonisch contact moeten hebben.

Ook over de wijze waarop het contact wordt onderhouden wordt wat gezegd. Zo komt het voor dat wanneer een ouder belt met zijn kind, de gezinshuisouder erbij staat en 'in de gaten houdt of de jongen geen negatieve dingen zegt'. In sommige gevallen wordt aangegeven dat de bezoeken naar het idee van de ouders te kort zijn.

Naast het contact dat ouders hebben met hun kind, laten zij zich ook een enkele keer uit over de wijze waarop en de mate waarin ze op de hoogte worden gehouden van de ontwikkeling van hun kind. Er wordt aangegeven dat ouders niet altijd goed weet hebben van en betrokken zijn bij wat er in het leven van hun kind speelt.

Ik word niet op de hoogte gehouden over mijn kind. Ook niet door de school. Ik denk dat mijn kind daar later naar zal vragen en het me kwalijk zal nemen dat ik er nooit bij was, bij belangrijke momenten. (moeder)

Naast contact met familie, wordt een enkele keer iets gezegd over de mogelijkheid contact te onderhouden met vrienden. Hierover zijn de meningen verdeeld: de ene ouder vindt dat hier genoeg mogelijkheden toe zijn, de ander vindt dat hier meer in moet worden geïnvesteerd.

11. Pleegouders en professionals zijn vaardig in het opvoeden en helpen van jeugdigen.

Ik word goed geholpen bij al mijn vragen en problemen.

Jeugdigen

In de meeste gevallen zijn de jeugdigen heel goed te spreken over de gezinshuisouders en in mindere mate over hulpverleners. Gezinshuisouders staan dichtbij de jeugdigen en zijn het eerste aanspreekpunt voor hen.

Voogden zijn meer op een afstand, jeugdigen stappen minder snel op hen af en spreken en zien hen minder vaak. Daarbij is het niet altijd makkelijk afspraken met hen te maken: zij geven soms niet thuis of bellen niet terug. Toch wordt een enkele keer gemeld dat voogden goede hulp bieden, bijvoorbeeld met het zoeken van een woonruimte voor een jongere die op zichzelf gaat wonen.

Hier staan die mensen heel dicht bij je, ze helpen je met alles. (meisje, 18 jaar)

Hier is gewoon, er is wat... Ik bedoel, als iemand thuis iets heeft en zijn ouders zijn er niet, moet ie er ook even mee wachten. Komen zijn ouders 's avonds: hé pap, mam, luister, ik loop hier en daar tegenaan, die ouders leggen het uit, die helpen hem of die bellen ergens naar, of zeggen moet je daar en daar even naartoe gaan. Dat is hier in principe ook gewoon. (jongen, 19 jaar)

Ik word wel goed geholpen met mijn vragen en problemen vooral door papa en mama. Maar met jeugdzorg vind ik het wel heel erg anders. Want die praten dan een beetje en eigenlijk hoor ik verder dan niets meer. Die komen dan weer en dan gaan ze weer over dingen praten, en dan weer en weer. Er verandert dan niets. Maar als ik hier dan over met papa en mama heb dan gaan ze er iets mee doen. (jongen, 12 jaar)

Ouders

De ouders zijn wisselend tevreden over de verschillende gezinshuisouders en professionals. Een enkele ouder maakt onderscheid tussen het contact met de gezinshuisouders en het contact met de voogd. Het contact met de voogd wordt vaker als slecht bestempeld. Ouders geven aan dat de voogd te weinig contact heeft met en bereikbaar is voor hun kind. Ook wordt gemeld dat door de vele wisselingen van voogden, kennis omtrent de achtergrond en situatie van de kinderen verloren gaat, en voogden soms beslissingen nemen die tegen het belang van het kind ingaan. Ook wordt aangegeven dat voogden allen een andere aanpak hebben, wat ten koste van de continuïteit in de hulp gaat.

Ouders noemen als groot voordeel van een gezinshuis ten opzichte van een leefgroep, dat de kinderen daar te maken hebben met vaste begeleiders. Deze personen kennen hun kind en weten beter wat het kind nodig heeft.

Dezelfde persoon ziet hem elke dag in het gezinshuis. Ik vind dat ze goed naar hem kijken. Op de leefgroep maakt iedereen een rapport van wat er gebeurt is en dat is heel anders. (moeder)

Een enkele ouder noemt dit juist als nadeel van het verblijf in een gezinshuis: in een leefgroep is er steeds een wisseling van professionals, waardoor niet steeds één persoon voor de hele groep verantwoordelijk is en de omgang met de kinderen beter vol te houden is.

12. Pleegouders en professionals luisteren naar jeugdigen en nemen hen serieus.

Ik heb te maken met pleegouders en professionals die geïnteresseerd zijn in mij en mijn mening.

Jeugdigen

Jeugdigen in gezinshuizen ervaren meestal een goede band met hun gezinshuisouders en voelen zich door hen serieus genomen. In het dagelijks leven hebben de jeugdigen te maken met de gezinshuisouders en de ervaringen daarmee zijn ronduit goed te noemen.

Ik kan goed praten met mijn gezinshuismoeder. Ze vragen ook wel naar mijn mening tijdens de evaluatie. Tussendoor kan ik ook mijn mening geven bij de gezinshuismoeder. (jongen, 13 jaar)

Ja, ze laten me wel altijd uitpraten en luisteren naar wat ik te zeggen heb. Mijn pleegouders zeker en mijn voogd ook wel. (meisje, 17 jaar)

Over overige professionals zijn ze wisselend te spreken. Veel jeugdigen hebben veel verschillende voogden gehad, over de een zijn ze beter te spreken dan de ander. Het komt regelmatig voor dat jeugdigen een aantal keer in hun zorgloopbaan met een andere voogd te maken krijgen. Dit kan van invloed zijn op het vertrouwen dat jeugdigen hebben in professionals en in volwassenen in het algemeen.

Ik heb best wel veel voogden gehad. 7 in totaal. Het had niet te maken met het verhuizen tussen de instellingen. Ik kreeg steeds een andere voogd om verschillende redenen, dan weer zwangerschap dan weer dit, dan weer dat. Dat vond ik wel vervelend. Steeds nieuwe mensen. Ik vertrouw ze allemaal niet. Nog steeds niet. Ik vertrouw mensen niet zo snel. Ik ben ook vaak teleurgesteld, dan krijg je dat. (meisje, 19 jaar)

Een enkele keer wordt aangegeven dat jeugdigen, naarmate ze ouder zijn, meer worden gehoord en serieus worden genomen.

Omdat ik binnenkort 12 ben, dan mag je ook meer dingen weten. Gerechtigheid! En ik mocht laatst aan iemand vertellen of ik het wel goed vond gaan met de gesprekken met de bezoekerregeling. (meisje, 12 jaar)

Ouders

Ouders zijn niet tevreden over de mate waarin zij serieus worden genomen door Jeugdzorg en jeugdzorginstellingen. Zo wordt verteld dat ze het idee hebben dat ze daar niet hun verhaal kwijt kunnen of ze hebben de ervaring dat als zij dat wel doen dit slechts in hun nadeel en dat van hun kinderen werkt.

13. Jeugdigen worden gestimuleerd om mee te praten en invloed te hebben op hun leefomgeving.

Daar waar ik verblijf, heb ik inspraak in hoe het er uit ziet en hoe het er aan toegaat.

Jeugdigen

Jeugdigen ervaren dat naar mate ze ouder worden, ze in het gezinshuis voldoende mee kunnen praten over de gang van zaken. Ze kunnen bijvoorbeeld zelf hun kamer inrichten en vrienden uitnodigen. Over het algemeen zijn ze tevreden over de regels in het gezinshuis en de mate

waarin ze daarin inspraak hebben. Een aantal jongeren geeft aan in een raad te zitten of hebben gezeten en hebben op die wijze inspraak in de hulp die aan hen wordt geboden.

We hebben bijna wel een keer in de week een vergadering thuis waar iedereen zijn zegje kan doen en daar wordt dan overlegd hoe dat zou gaan. (jongen, 12 jaar)

Ik heb op het jongerenplatform gezeten. Daar ben ik voor alle kinderen in het algemeen opgekomen, leefgroepen, gezinshuizen, alles. (jongen, 19 jaar)

De kinderen en jongere jongeren noemen regelmatig dat ze dingen zouden willen doen die niet mogen, zoals later naar bed gaan of make-up dragen. Volgens een aantal jongeren is het goed als er ook grenzen zitten aan de inspraak die jeugdigen hebben. Zij hebben door hun achtergrond vaak juist baat bij regels en duidelijke afspraken.

Sommige pleegkinderen zeggen van alles vanwege hun verleden, mishandeling, niet goed opgevoed. (...) dat was bij mij ook niet goed geweest. Sommige dingen moeten gewoon geregeld worden. Ook voor pubers van een jaar of 16, die moeten echt geen inspraak hebben, die hebben regels nodig. Het gaat om de balans in een gezin, als iedereen mee mag beslissen is de balans weg, dan is er geen leiding meer. (meisje, 19 jaar)

14. De hulpverlening garandeert de veiligheid van de jeugdigen.

Ik woon op een plek waar ik veilig ben en me thuis voel.

Jeugdigen

Jeugdigen geven aan zich thuis en veilig te voelen in en om het gezinshuis. Zij voelen zich vrijwel zonder uitzondering allemaal op hun plek in het gezinshuis. Hiermee hangt samen dat de band met de gezinshuisouders als goed wordt ervaren, dat er genoeg (eigen) ruimte is in huis en dat zij de dingen kunnen doen die ze willen doen.

Ik voel me hier veilig en als ik bang ben dan praat ik erover met papa en mama. En dan word ik ermee geholpen. Ik voel me hier thuis. (meisje, 11 jaar)

Er zijn ook een aantal jeugdigen die zich, door wat ze in het verleden hebben meegemaakt, moeilijk kunnen hechten en zich nergens echt veilig voelen. Een gezinshuis biedt dan volgens jeugdigen wel de meest veilige situatie.

Pas na 6 jaar kan je je thuis voelen. Je gaat je pas veilig voelen als je weet dat je ergens kan blijven. Ik voelde me wel veilig genoeg, want ik was bij mijn moeder en haar tiranvriend weg. Maar pas later kreeg ik echt binding, dat ik me thuis voelde. Wel veilig genoeg. Ik mocht ook gewoon boos worden zonder dat er iets aan gedaan werd. (meisje, 22 jaar)

Ouders

Ouders maken vaker melding van een onveilige of onverantwoorde leefsituatie voor hun kind. Zo wordt verteld dat de plaatsing van een kind bij een vrouw van boven de 60 jaar, in een gezin met zeven gezinshuis kinderen, niet geheel verantwoord wordt geacht. Ook de fysieke plek waar het kind woont wordt een enkele keer als onveilig bestempeld.

Bij mijn dochter hadden we in het begin wel zoiets van, ja er loopt een beekje en omdat ze ook al zo druk was en zo de weg over vliegt. Toen zei ze ook: ik vraag gelijk zwemles aan... (vader)

15. Jeugdigen krijgen de mogelijkheid om in contact te komen met leeftijdgenoten in een vergelijkbare situatie.

Ik kan ervaringen uitwisselen en steun en tips krijgen van andere kinderen en jongeren.

Jeugdigen

Weinig jeugdigen hebben de behoefte om contact te hebben met andere kinderen en jongeren die in een vergelijkbare situatie zitten. Sommigen van hen zeggen genoeg te hebben aan de andere kinderen en jongeren waarmee ze in het gezinshuis wonen. Ze hebben hun vrienden uit de buurt en van school en dat is voldoende, daar kunnen zij mee praten over persoonlijke zaken. Dus soms wordt er negatief gereageerd op deze stelling, maar dit houdt niet in dat dit als problematisch wordt ervaren.

*De kinderen hier hebben wel hetzelfde meegemaakt maar we praten er niet echt over. Ik had een vriend op school, daar kon ik wel mee praten, die was ook uit huis geplaatst.
(jongen, 13 jaar)*

*Ik vind het niet belangrijk, maar wel leuk. Ik heb er geen behoefte aan, misschien sommige mensen wel als ze niet weten hoe ze met dingen om moeten gaan. Dat ze zoiets hebben van hé, dat vind ik fijn om te horen, of hulp krijgen. Als je het ook wil kan je ook in een groep gaan waar je met elkaar praat. Vanuit het GGZ of zo of de jeugdzorginstelling. Dan gaan ze gewoon met 5 man om de tafel en dan laten ze die met elkaar praten. Er zit dan iemand bij die dat een beetje stuurt, dat vind ik persoonlijk wel goed, dat dat kan. Maar je moet het net even weten.
(jongen, 19 jaar)*

*Ik had er nooit zo'n behoefte aan. De mogelijkheid is er wel maar het boeit mij niet zoveel wat anderen gehad hebben. Het is voor iedereen anders. Ik ga liever om met normale mensen. Ik ben er niet naar op zoek. Ja je bent gewoon pleegkind en dat is gewoon zo. Verder niets.
(meisje, 19 jaar)*

Een aantal keer vertelt een jeugdige dat er op gezette tijden ruimte gecreëerd wordt om met elkaar uit te wisselen en in gesprek te gaan, bijvoorbeeld dat er in het gezinshuis elke week een moment is waarop ervaringen worden uitgewisseld.

We hebben elke vrijdag puzzel en parel. De puzzel is jouw probleempje van de week, bijvoorbeeld had je straf op school of zo en de parel is iets heel leuks van de week, bijvoorbeeld dat je vlaggetjes hebt gehad. (meisje, 12 jaar)

Ouders

Ook door ouders wordt aangegeven dat hun kind vooral contact heeft en uitwisselt met jeugdigen waarmee ze in een gezinshuis wonen en dezelfde ervaring delen. Daarmee kan het kind uitwisselingen indien het dat wil, maar daar is niet altijd behoefte aan.

16. Jeugdigen kunnen ergens terecht als zij een vraag of een klacht hebben met betrekking tot de hulpverlening.

Ik weet bij wie ik terecht kan als ik het ergens echt niet mee eens ben.

Jeugdigen

Jeugdigen geven over het algemeen aan dat zij bij hun gezinshuisouders terecht kunnen voor alle vragen die ze hebben. Ook de eigen ouders en de voogd wordt hierbij soms genoemd. Als er een vraag of klacht is over de gezinshuisouders stappen jeugdigen soms bijvoorbeeld naar de voogd, maar veel jeugdigen ervaren dat deze slecht bereikbaar is.

Ik heb niet zo'n goed contact met mijn voogd, het is gewoon puur werkgebied, klaar. Als er iets is en ik heb gewoon een papiertje nodig dan bel ik ze gewoon op. Die mensen hebben het altijd druk. Als het goed is kan je zo het nummer van internet afhalen van Bureau Jeugdzorg en je hoeft maar een naam te noemen en ze verbinden je wel door. Maar ik hoor er wel een hoop klachten over, ik kan me dat wel voorstellen. Dat ze nooit bereikbaar zijn als je ze echt nodig hebt. (jongen, 19 jaar)

Een aantal keer komt naar voren dat als een jeugdige met een vraag of klacht over de gezinshuisouder naar de voogd toe stapt, deze dit weer terugkoppelt naar de gezinshuisouder. Jeugdigen met deze ervaring hebben niet het idee dat ze zonder meer hun verhaal bij iemand kwijt kunnen, terwijl dit volgens hen wel zo zou moeten zijn.

Eigenlijk zou je iemand moeten hebben die wel bij het gezinshuis hoort maar als je erbij zegt dat je niet wil dat R. of F. het hoort, dat dan ook niet gebeurt. Ik heb een keer tegen M. iets gezegd en erbij verteld dat ze het niet tegen R. mag zeggen en toch heeft ze het verteld. (meisje, 13 jaar)

Ouders

Ook ouders geven aan te twijfelen aan de mogelijkheid van kinderen om in vertrouwen een vraag te stellen of een klacht te uiten. Het komt voor dat vertrouwenspersonen alles doorvertellen aan de gezinshuisouders. Dit zou volgens ouders van invloed kunnen zijn op hun algehele vermogen van kinderen om volwassenen te vertrouwen. Ook wordt getwijfeld aan de mate waarin ouders zelf zich in vertrouwelijkheid kunnen uiten. Ze voelen zich niet altijd serieus genomen en hebben soms zelfs de ervaring dat uitlatingen die ze doen tegen hen worden gebruikt. Zo komt het voor dat ouders die een klacht indienen over een gezinsvoogd, daar door diezelfde gezinsvoogd mee worden geconfronteerd.

17. Jeugdigen en hun familie worden goed voorbereid op de situatie na het verblijf in een pleeggezin of groep.

Ik weet goed waar ik aan toe ben als ik mijn pleeggezin of leefgroep verlaat.

Jeugdigen

De meningen hierover lopen uiteen. Een aantal ex-cliënten zegt dat de grens van 18 jaar opgeschoven zou moeten worden naar 20 of 21 jaar, omdat jeugdigen met 18 jaar nog niet in staat zijn om alle volwassen verantwoordelijkheden aan te kunnen. Juist jeugdigen die in mindere of meerdere mate beschadigd zijn, hebben eerder meer de tijd nodig dan 'normale' jongvolwassenen om te leren op eigen benen te staan. Zij vertellen dat er jongeren zijn die na

hun achttiende in de problemen komen. Zij maken onder andere schulden, omdat zij niet op tijd hun financiën in orde maken, studiefinanciering niet op tijd aanvragen, geen ziektekostenverzekering afsluiten en dergelijke.

Ik ben ontzettend blij dat ik Frank heb ontmoet en dat ik na mijn 18e kon blijven. Anders had ik het echt niet geweten, dan was ik er met 18 uitgegooid en dat was niet goed geweest. Ik was nog een puber en totaal niet volwassen. (meisje, 22 jaar)

Biologische ouders zijn vaak, op het moment dat de jeugdige achttien wordt, niet zozeer betrokken bij het zelfstandig worden van hun kind. Jongeren kunnen dan niet bij hen terecht. De meeste steun ontvangen cliënten van gezinshuisouders. Een enkele ex-cliënt vertelt echter dat voorafgaand aan de uithuisplaatsingveelvuldig gesprekken hebben plaatsgevonden met zowel een begeleider van de jeugdzorginstelling, met biologische moeder en met de gezinshuisouder.

Ik ga dadelijk op mezelf wonen, voor het eind van het jaar is de bedoeling, als het lukt en allemaal doorgaat. Ik bedoel dat is gewoon een hoop gedoe. En ik heb dat zelf een beetje moeten regelen en doen, maar mijn gezinshuisouders hebben mij geholpen. Ik kwam jongens in de kroeg tegen met beperkingen, die echt zoiets hebben van nou ben ik 18, nou moet ik uit huis, en nu? Help! Dat komt weleens voor. (jongen, 19 jaar)

Ouders

Door ouders wordt een enkele uitspraak gedaan over deze standaard. Er wordt aangegeven dat jongeren voor het zelfstandig gaan wonen een kamertraining krijgen. Wat in een enkel geval wordt gemist in de voorbereiding naar het zelfstandig worden is dat de jongeren leren om financieel op eigen benen te kunnen staan. Ook door ouders wordt aangegeven dat veel jongeren uit de jeugdzorg schulden krijgen omdat ze onvoldoende zijn voorbereid op financiële zelfstandigheid. Ouders waarderen het als jongeren van boven de 18 nog in een gezinshuis kunnen blijven wonen indien dat nodig is.

18. Jongeren worden bijtijds voorbereid op zelfstandig (gaan) wonen.

Alle dingen zijn goed voorbereid en geregeld als ik op mezelf ga wonen.

Jeugdigen

Veelal wordt er in het gezinshuis al bijtijds aandacht besteed aan de voorbereiding op het zelfstandig wonen. Jongeren hebben huishoudelijke taken leren doen, zoals koken en het doen van de was. Ook hebben ze begeleiding gekregen bij het vinden van nieuw werk of vervolgopleiding en zijn praktische zaken als uitzet voor het nieuwe huis geregeld. Daarnaast heeft een aantal jeugdigen een kamertraining gedaan. Sommigen krijgen aparte begeleiding met betrekking tot financiële zaken.

Ik heb ook een tijdje op zolder gewoond in het gezinshuis, met een keukentje. Ik kreeg geld om boodschappen te doen om te kijken of ik goed voor mezelf kon zorgen. Dit was een initiatief van mijn gezinshuismoeder. (jongen, 19 jaar)

De ondersteuning en voorbereiding wordt vooral verzorgd door de gezinshuisouders. De rol van de voogd is volgens jeugdigen beperkter; die bestaat er vooral uit 'te zorgen dat de papieren in orde zijn'. Een aantal jongeren geeft dan ook aan dat jeugdzorg, zeker in vergelijking met de gezinshuisouders, zich meer had mogen inspannen. Zij hebben in sommige gevallen de ervaring dat het te lang duurde voordat ze zaken geregeld kregen. Ook wordt aangegeven dat de

betrokkenheid van jeugdzorg op een bepaalde leeftijd eindigt, terwijl gezinshuisouders wel betrokken blijven en jongeren ondersteunen.

Gezinshuismoeder is meegegaan naar de woningbouwvereniging en heeft mij toen ingeschreven. En heeft gevraagd of alles kon en geregeld kon worden. Ze is ook nog meegegaan naar mijn huis om te kijken of alles goed was. Daar heeft ze heel goed bij geholpen. Vanuit Jeugdzorg heb ik geen hulp meer gehad, dat kwam door mijn leeftijd. Ze zijn al doorgedaan tot mijn 21e, over de mail. (meisje, 22 jaar)

Een ex-cliënt vertelt dat hij is geholpen door een instantie die in het leven is geroepen om jongeren die uit huis gaan en op zichzelf gaan wonen te ondersteunen. Net als andere jongeren die uit huis gaan, is het voor hem als uithuis geplaatste jongere niet makkelijk om een woning te krijgen. Deze instantie helpt jongeren bij het verkrijgen van een woning. Het gaat hier dus om de gebruikelijke obstakels die jongeren ondervinden.

Nee het valt niet meer onder jeugdzorg, het staat er los van en dat heb ik zelf een beetje moeten regelen en doen. ik ken jongens die echt zoiets hebben van nou ben ik 18, nou moet ik uit huis, en nu? Help! Dat komt wel eens voor. (meisje, 19 jaar)

19. Na vertrek uit de jeugdzorg is ondersteuning gegarandeerd, ook voor de familie.

Als dat nodig is, krijg ik ook hulp als ik niet meer in een groep of pleeggezin woon.

Jeugdigen

Jeugdigen die in gezinshuizen hebben gewoond hebben vaak veel steun van hun gezinshuisouders, ook na hun achttiende. Een aantal jeugdigen is na hun achttiende nog in het gezinshuis blijven wonen. Anderen zijn zelfstandig geworden en gaan voor vragen of advies eerder terug naar hun gezinshuisouders dan naar jeugdzorg. Maar jongeren houden ook contact met gezinshuisouders zonder dat er vragen zijn of dat ze problemen hebben; zij hebben de ervaring dat ze een band hebben opgebouwd met gezinshuisouders.

Dat kan ik nog steeds. Als ik ergens mee zit kan ik opbellen. Of als ik iets niet snap dan leggen ze het uit. Dan kan ik gewoon naar mijn gezinshuis gaan, daar heb ik nog steeds contact mee. (meisje, 19 jaar)

Slechts een enkele keer wordt pedagogisch medewerker genoemd als een contactpersoon waarmee ook na verblijf in het gezinshuis contact wordt onderhouden. Ook wordt door een ex-cliënt gemeld dat hij wordt ondersteund door een onafhankelijke instantie die jongeren die voornemens zijn zelfstandig te gaan wonen of reeds zelfstandig wonen, ondersteunen.

5 Conclusies

In deze paragraaf komen de concluderende bevindingen aan de orde over de waardering van de cliënten –jeugdigen en ouders- van de zorg en worden aanbevelingen gedaan voor het versterken of verbeteren van de zorg. Hiertoe worden de standaarden samengevoegd tot vijf clusters: uithuisplaatsing voorkómen, toeleiding naar de hulp, het verblijf, bejegening en nazorg. Per cluster wordt puntsgewijs weergegeven hoe de standaarden die hieronder behoren gezamenlijk worden gewaardeerd, waarna in een volgende paragraaf een overzicht volgt van bevindingen als het gaat om verschillen en overeenkomsten tussen leefgroepen, pleeggezinnen en gezinshuizen. In de laatste paragraaf worden enkele aanbevelingen gedaan.

5.1 In clusters van standaarden

5.1.1 Uithuisplaatsing voorkómen

Standaard 0 is een aparte standaard. Hierbij is gekeken naar wat er aan de uithuisplaatsing voorafgaat. De ideale beginsituatie zou zijn dat kinderen niet uit huis zouden hoeven worden geplaatst. In Nederland is het beleid erop gericht om zodanige hulp in te zetten dat uithuisplaatsing niet nodig is.

Uit de kwantitatieve scores (zie 4.1) blijkt dat de meeste cliënten het oneens (lees: niet tevreden) zijn met deze standaard: 64% van de cliënten. Dat geeft bij de kwalitatieve verdieping de volgende zaken te kennen:

- Jeugdigen geven aan dat ze snel uit huis zijn geplaatst, maar vinden dit niet per se slecht; veel jeugdigen vinden dat in hun geval uithuisplaatsing nodig was. Daarmee doen ze een uitspraak over de inhoud van de standaard zelf: uithuisplaatsing is niet altijd te voorkomen.
- Ouders zijn meer uitgesproken ontevreden over deze standaard. Hoewel ook zij vaak vinden dat er sprake was van een probleem in de opvoedingssituatie, hadden ze graag gezien dat er meer onderzoek naar de thuissituatie, hulp in huis, of eventuele tijdelijke uithuisplaatsingen was geweest opdat het kind niet (definitief) uit huis zou worden geplaatst.

5.1.2 De toeleiding naar de hulp

Standaarden 1 tot en met 6 zijn geclusterd tot de categorie 'toeleiding naar de hulp' omdat ze allen gaan over de ervaringen in de allereerste fase waarin de jeugdige contact heeft met Jeugdzorg.

Over de standaarden die handelen over de toeleiding naar hulp zijn de cliënten, afgaande op de kwantitatieve scores, wisselend tevreden. Hieruit zijn geen eenduidige conclusies te trekken. Er zijn wel specifieke bevindingen:

- Jeugdigen geven aan, zeker als ze jonger zijn, niet veel regie te hebben, maar begrijpen dit ook aangezien ze vinden dat ze daar dan nog te jong voor zijn. Zij vinden dat voor (jongere) kinderen soms keuzes moeten worden gemaakt, en dat zij niet altijd zaken voldoende kunnen overzien om die (mede) te maken. Hiermee doen ze een uitspraak over de inhoud van standaard één die ervan uitgaat dat alle jeugdigen regie willen en moeten krijgen.

- Op oudere leeftijd ervaren zij wel voldoende regie. Samen met gezinshuisouders maken zij keuzes. De rol van biologische ouders is beperkt, maar ook dit begrijpen jeugdigen, aangezien zij meer op afstand van hun kind staat en de gezinshuisouder dagelijks contact heeft.
- In het algemeen ervaren ouders weinig regie te hebben over de plek waar hun kind wordt geplaatst, hoewel zij vaak wel zelf het eerste signaal hebben afgegeven dat tot deze uithuisplaatsing heeft geleid. Zij zouden graag serieuzer worden genomen en mee mogen beslissen, zowel bij uithuisplaatsing als gedurende het verblijf van hun kind in uit huis.
- Jeugdigen hebben bij de toeleiding naar de hulp vaak niet ervaren dat zij zelf keuzes hebben kunnen maken; beslissingen werden voor hen genomen door professionals en ouders. Zoals eerder gezegd vinden ze dit begrijpelijk, aangezien ze in dit stadium vaak jong zijn; volgens hen te jong om (mee) te kunnen beslissen. Hiermee wordt dus een uitspraak gedaan over de inhoud van standaard 2.
- Hoewel standaard 2 zoals eerder opgesteld handelt over de toeleiding naar de hulp, gaan de uitspraken die jeugdigen erover doen vaak meer over de ondersteuning die jeugdigen krijgen bij het maken van keuzes in het gezinshuis zelf. Hierover zijn zij ronduit tevreden; zij voelen zich gesteund door gezinshuisouders en daardoor goed in staat keuze te maken.
- Ouders zijn ontevredener over deze standaard dan jeugdigen. Zij geven aan dat te vaak beslissingen voor hen werden genomen, terwijl ze die zelf hadden willen maken en daarbij ondersteuning hadden gewild.
- Jeugdigen geven aan in het begin van het traject weinig of geen informatie te hebben gehad maar daar wel behoefte aan te hebben gehad. Ze zijn vaak wel (regelmatig) op bezoek geweest in het gezinshuis maar vinden dit niet genoeg. De reden dat ze toch vrij positief reageren op deze standaard, is omdat ze naarmate ze ouder werden, bijvoorbeeld bij uithuisplaatsingen, wel voldoende werden geïnformeerd.
- Hoewel ouders vaak wel zijn geïnformeerd, vinden ze dat ze vaak te laat werden geïnformeerd of te laat. Ook zij geven aan dat alleen een bezoekje aan de plek van plaatsing niet voldoende is.
- Plotselinge uithuisplaatsing is of leidt volgens jeugdigen vaak niet tot juiste hulp. Hiermee doen ze dus een uitspraak over de inhoud van standaard 4. Dit is voor hen echter niet reden om negatief te zijn over deze standaard; ze snappen soms dat snel ingrijpen en daarmee -in hun oordeel- minder goede hulp nodig is.
- Wel vinden veel jeugdigen het vervelend dat ze eerst op veel verschillende plekken hebben gezeten voordat ze uiteindelijk op de juiste plek werden geplaatst.
- Ouders vinden dat snel hulp wordt geboden, maar zijn hier niet altijd blij mee: er werd te snel onnodig overgegaan tot uithuisplaatsing of het duurde te lang voordat hun kind op een goede plek terecht kwam.
- Ouders geven aan zelf soms ook hulp nodig te hebben. Vaak krijgen ze die ook; hulp moet echter op de momenten worden ingezet dat ouders daar het meeste behoefte aan hebben. Voor sommige ouders is dit aan het begin van het traject; sommige ouders hebben het nodig dat de hulp doorgaat- ook als het beter lijkt te gaan.
- Zowel jeugdigen als ouders zijn niet tevreden over de voorbereiding van en begeleiding van de eerste plaatsing: dit is volgens hen plotseling gegaan en ze wisten niet goed waar ze terecht zouden komen.
- Jeugdigen kennen het hulpverleningsplan en zijn betrokken bij de totstandkoming ervan. Het hulpverleningsplan wordt regelmatig samen met hen geëvalueerd en bijgesteld.
- Ook ouders zijn tevreden over de mate waarin en de wijze waarop zowel hun kind als zichzelf worden betrokken bij het opstellen van dit plan.

5.1.3 Het verblijf

Standaarden 7, 8, 9, 10, 14 en 15 gaan over het welbevinden tijdens het verblijf in een gezinshuis. Deze standaarden vertellen over hoe het leven in een gezinshuis wordt ervaren. Het betreft hier aan de ene kant de plek waar de jeugdige geplaatst wordt; hoe de (fysieke) omgeving ervaren wordt. Maar ook handelen ze over de mogelijkheden van jeugdigen die in een gezinshuis wonen om contact te hebben met het milieu waar ze vandaan komen (vrienden, familie en leeftijdsgenoten) of met jeugdigen in een vergelijkbare situatie.

De standaarden bij deze cluster scoren kwantitatief hoog: rond de 90% of meer van alle respondenten geeft aan dat deze 7, 8, 9, 14 en 15 zijn gewaarborgd (voor standaard 10 is dit 65%); dit geeft te kennen dat als het gaat om het verblijf binnen de gezinshuizen, in het algemeen gesteld mag worden: "dat voelt als een thuis voor mij".

Er zijn wel verbijzonderingen:

- Jeugdigen geven aan niet altijd op een plek te zijn geplaatst die lijkt op de omgeving waar ze vandaan komen, maar dit juist goed is omdat dit vaak een problematische omgeving was. Daarmee doen ze een uitspraak over standaard 7 die – zoals jeugdigen hem begrijpen – ervan uitgaat dat het altijd goed is als de nieuwe omgeving lijkt op de omgeving van hun ouderlijk huis.
- Jeugdigen vinden dat de plek waar ze zitten bij hen past en dat ze zich daar kunnen ontwikkelen, in sommige gevallen juist omdat de plek anders (beter) is dan waar ze vandaan komen.
- Jeugdigen die daar ervaring mee hebben vinden over het algemeen een gezinshuis beter bij hen passen dan een leefgroep; ze hebben in een gezinshuis meer vrijheid en ruimte om zichzelf te zijn. Ook waarderen ze de gezinsvorm van een gezinshuis; dit geeft hen de rust te leren en zich te ontwikkelen.
- Ouders zijn tevreden wanneer ze de ervaring hebben dat hun kind in het gezinshuis kansen krijgt die het thuis niet krijgt; minder positief zijn ze wanneer het niet klikt tussen hun kind en de gezinshuisouder of wanneer de religieuze beleving en praktijk in het gezinshuis anders is dan bij hun thuis.
- Het leven in een gezinshuis wordt door zowel jeugdigen als ouders als 'gewoon' ervaren, zeker in vergelijking met het leven in een leefgroep. Er is meer vrijheid en ze kunnen meer hun eigen gang gaan.
- Volgens een aantal jeugdigen is het leven in een gezinshuis anders dan in een echt gezin, omdat er meer mensen wonen; aspecten die volgens ouders niet bijdragen aan een 'zo gewoon mogelijk' leven zijn het niet voldoende kunnen onderhouden van contacten met vrienden en ouders, het niet kunnen uitoefenen van sporten of het niet meekunnen op vakantie.
- De meeste jeugdigen gaan ervan uit of weten dat ze op de plek kunnen blijven waar ze wonen, tot hun achttiende of in sommige gevallen zelfs daarna. Zij zijn blij dat dit mogelijk is. Ouders vertellen hetzelfde over hun kind;
- Jeugdigen zijn tevreden over de frequentie en de wijze van het contact met familie.
- De meeste ouders geven aan contact met hun kind te kunnen onderhouden. Een aantal van hen is ook tevreden over de frequentie daarvan. Sommige ouders echter willen hun kind vaker zien.
- Moeilijker is het om contact te onderhouden met vrienden uit de oude leefomgeving. Een aantal vindt dit heel moeilijk. Er zijn echter ook jeugdigen die aangeven dat dit niet erg is, omdat ze vrienden maken in de nieuwe leefomgeving en dat er uiteindelijk echt toe doet. Hiermee doen ze een uitspraak over de inhoud van standaard 10; die geeft aan dat jeugdigen ook met vrienden contact moeten kunnen onderhouden.

- De meeste jeugdigen voelen zich veilig en thuis in het gezinshuis: ze hebben een goede band met de gezinshuisouders, ze hebben genoeg (eigen) ruimte en ze kunnen de dingen doen die ze willen doen.
- Ouders zijn vaker ontevreden, bijvoorbeeld omdat gezinshuisouders niet helemaal geschikt zijn, gezinnen te groot of de (fysieke) omgeving niet geheel veilig.
- Weinig jeugdigen hebben er behoefte aan contact te hebben met andere jongeren en kinderen die in een vergelijkbare situatie zitten. Hiermee doen ze een uitspraak over standaard 15, die ervan uitgaat dat jeugdigen deze behoefte wel hebben.
- Jeugdigen zijn positief over deze standaard, omdat ze, mochten ze dit toch willen, voldoende kunnen uitwisselen met de kinderen en jongeren in het huis waar ze wonen; dit zijn eveneens uithuis geplaatste jeugdigen waar ze een ervaring mee delen. Ook ouders geven aan dat hun kind vooral met de jeugdigen waarmee het in huis zit uitwisselt maar dat daar niet altijd behoefte aan is.

5.1.4 De bejegening

Bejegening betreft de wijze waarop de cliënt zich behandeld voelt door professionals en gezinshuisouders. Onder bejegening vallen vier standaarden: standaard 11, 12, 13 en 16. Ook over bejegening zijn cliënten overwegend positief: de standaarden scoren kwantitatief hoog, hetgeen zich ook spiegelt in de kwalitatieve verdieping, met een uitzonderingen vanuit het perspectief van ouders en naar de voogden:

- Jeugdigen zijn heel goed te spreken over gezinshuisouders. Deze staan dicht bij hen en zijn hun eerste aanspreekpunt.
- Jeugdigen voelen zich gehoord en serieus genomen door gezinshuisouders. Zij zijn minder positief over de voogden. Zoals gezegd staan die verder van hen af, maar ook is het verloop onder voogden groot, waardoor jeugdigen minder makkelijk een vertrouwensband met hen opbouwen.
- Voogden staan meer op afstand en jongeren spreken en zien hen minder vaak; temeer aangezien zij niet altijd goed te bereiken zijn en afspraken met hen maken soms moeilijk is.
- Jeugdigen ervaren dat naarmate ze ouder worden, ze voldoende mee kunnen praten over de gang van zaken in het gezinshuis.
- Jeugdigen kunnen in eerste instantie bij gezinshuisouders terecht met vragen of klachten. De voogd is minder toegankelijk.
- Zowel jeugdigen als ouders geven aan dat het weleens voorkomt dat zij in vertrouwen mededeling doen aan gezinshuisouders of gezinsvoogd en dat hier vervolgens niet vertrouwelijk mee om wordt gegaan.
- Ouders zijn aanzienlijk minder positief over gezinshuisouders en vooral voogden. Zij vinden dat de laatste te weinig contact heeft met en bereikbaar is voor hun kind.
- Ouders voelen zich in tegenstelling tot jeugdigen niet serieus genomen door zowel gezinshuisouders als voogden en andere professionals. Zij hebben de ervaring dat ze hun verhaal niet kwijt kunnen en dat als ze dit doen, dit tegen hen wordt gebruikt.

5.1.5 De nazorg

De laatste drie standaarden - standaard 17, standaard 18 en standaard 19 - zijn vooral besproken met de ex-cliënten. Zij leven nu veelal zelfstandig en hebben over het algemeen geen contact meer met jeugdzorg. Vaak hebben ze wel nog goed contact met de bewoners van het gezinshuis waar zij gewoond hebben. Ook kwantitatief scoren deze standaarden gemiddeld tot hoog, met een enkel punt van aandacht:

- Jeugdigen en ouders geven aan dat veel ex-cliënten in de problemen omdat zij niet goed waren voorbereid: de financiën zijn niet in orde, studiefinanciering is niet op tijd aangevraagd, ziektekostenverzekering is niet afgesloten, enzovoorts.
- Jeugdigen denken dat 18 voor veel jongeren ook te jong is om deze stap al te moeten zetten;
- De meeste steun bij het treffen van voorbereidingen ontvangen jeugdigen van gezinshuisouders; biologische ouders zijn slechts een enkele keer betrokken.
- Veelal wordt er in het gezinshuis al bijtijds aandacht besteed aan voorbereiding op het zelfstandig gaan wonen: jongeren hebben huishoudelijke taken leren doen, ze hebben begeleiding gekregen bij het vinden van werk en uitzet voor het nieuwe huis is geregeld, enzovoorts.
- Deze steun blijft voortduren als jeugdigen 18 jaar zijn en/of al uit het huis zijn. Ook hebben ze de ervaring dat ze bij hun gezinshuis blijven horen, ook als ze er niet meer wonen; zij hebben de ervaring dat ze een band hebben opgebouwd met de gezinshuisouders.

5.2 Gezinshuis versus leefgroep versus pleeggezin

De jeugdigen die de vergelijking kunnen maken vinden het allemaal fijner om in een gezinshuis te wonen dan in een leefgroep. De reden die hiervoor genoemd wordt is vooral dat zij hier het gevoel hebben deel uit te maken van een gezin, met de bijbehorende continuïteit. In een gezinshuis zijn doorgaans dezelfde gezinshuisouders aanwezig. Een voordeel van altijd dezelfde 'leiding', is dat er minder verwarring kan ontstaan over gemaakte afspraken. Daarnaast ervaren jeugdigen het als prettig dat ze één keer hun verhaal kunnen doen, en niet te maken hebben met verschillende groepsleiders die ze telkens weer op de hoogte moeten stellen.

Bij een groep heb je ook als je iets kwijt wilt, stel ik heb het aan pietje verteld, maar dan is pietje er niet meer, want dan is er een andere begeleiding. (meisje, 13 jaar)

Begeleiding gaan weer naar huis en zijn minder betrokken. Pleeggezinnen zijn volgens mij altijd beter voor een kind dan een leefgroep. Veel vaster, niet dat mensen maar 2 dagen in de week werken. (jongen, 19 jaar)

Ik heb als prettig ervaren dat de gezinsmoeder heel aardig was. Daar kon ik altijd terecht met mijn problemen. Dat voelde als een thuis voor mij. (meisje, 22 jaar)

Veel jeugdigen vertellen dat ze in het gezinshuis meer vrijheid hebben. Bijvoorbeeld de vrijheid om een hobby te doen die je wilt, een broertje of zusje kan komen logeren, je mag vaker bellen, je mag wat met vrienden doen, langer op de (spel)computer, een tweede keer eten opscheppen. Op een leefgroep gelden vaak strengere regels. Andere factoren die bijdragen aan positieve ervaringen in een gezinshuis zijn, met name voor kinderen, de aanwezigheid van huisdieren en het hebben van voldoende ruimte om vrijuit te kunnen spelen. Wat ook vaak wordt genoemd,

door zowel kinderen als jongeren, is dat er in een gezinshuis meer rust is, omdat er minder mensen wonen dan in een leefgroep.

Dat het soepeler is met de regels, dat merk ik wel. Dat je andere regels hebt, dat je meer bezoeken hebt en zo, en meer contact met je familie. (meisje, 18 jaar)

Op de leefgroep zijn ze net iets strenger dan in een gezinshuis. Als je geen strenge begeleiding nodig hebt zeg ik toch eerder gezinshuis. Het hangt dus af van de situatie wat een ideale plaatsing is. (meisje, 22 jaar)

Ook de andere bewoners van een leefgroep, maar ook van een pleeggezin doen ertoe voor de wijze waarop het wonen aldaar ten opzichte van het wonen in een gezinshuis wordt beleefd. Van een leefgroep wordt gezegd dat jeugdigen daar vaak wonen met mensen die soms kampen met zware problematiek. Dit heeft invloed op het welbevinden van jeugdigen op een leefgroep en op de wijze waarop zij zich daar ontwikkelen.

Enkele jeugdigen ervaren meer gelijkheid in een gezinshuis dan in een pleeggezin. Dit heeft ermee te maken dat alle kinderen en jongeren in een gezinshuis een soortgelijke achtergrond hebben, ze zijn immers allemaal uit huis geplaatst. Zij ervaren het als een voordeel dat ze met de andere kinderen in dezelfde situatie zitten.

Veel gezelliger, op een leefgroep heb je allemaal verschillende kinderen met allemaal andere problematiek en hier heb je minder zwaar en allemaal ongeveer wel hetzelfde. (meisje, 18 jaar)

In een leefgroep zie je veel meer probleemjongeren. In een gezinshuis meer jongeren die geen ouders meer hebben of die niet meer voor hun zorgen. (meisje, 22)

Want als je nou het enige kind bent dan moet je telkens aan iedereen uitleggen waarom je uit huis bent en zo. In een gezinshuis is iedereen eigenlijk gelijk, met iedereen is iets gebeurd waarom ze niet thuis kunnen wonen. (meisje, 12 jaar)

N.B.

Een nadere vergelijking is opgenomen in de in de inleiding genoemde publicatie over de resultaten van het project Toetsing Jeugdzorg Q4C dat zich richt op een toetsing van het functioneren van leefgroepen, pleeggezinnen en gezinshuizen. Deze publicatie verschijnt medio juni 2011.

5.3 Aanbevelingen

Op grond van bovenstaande concluderende bevindingen komen wij tot de volgende aanbevelingen voor het verbeteren van de zorg in gezinshuizen vanuit het perspectief van de cliënten zelf. We zetten eerst een paar sterke punten op rij, punten die binnen de gezinshuizen behouden dienen te worden:

De toeleiding naar de hulp

Jeugdigen ervaren veel ondersteuning bij het maken van beslissingen in gezinshuizen; zij voelen zich gesteund en daardoor goed in staat zelf keuzes te maken. Het hulpverleningsplan is bekend bij zowel onder jeugdigen als hun ouders. Zij worden voldoende betrokken bij het opstellen ervan, en er vindt regelmatig evaluatie en bijstelling plaats.

Het verblijf

Jeugdigen vinden dat een gezinshuis bij hen past omdat ze daar een zo gewoon mogelijk leven kunnen leiden en zich (daardoor) goed kunnen ontwikkelen. Jongeren die hiermee ervaring hebben (ten opzichte van verblijf in leefgroepen), geven aan hiertoe in een gezinshuis meer ruimte en vrijheid te ervaren, tot of soms ook tot na hun achttiende (zie nazorg). Een ander positief punt van het verblijf in een gezinshuis is de mogelijkheid contact te onderhouden met familie.

De bejegening

Gezinshuisouders staan dicht bij jeugdigen en zijn voor hen een eerste aanspreekpunt. De gezinshuisouders luisteren goed naar jeugdigen en nemen hen serieus. Jeugdigen kunnen bij hen terecht met vragen en klachten. Naar blijkt worden jeugdigen, naarmate zij langer verblijven, c.q. ouder worden, goed betrokken bij het reilen en zeilen in een gezinshuis.

De nazorg

Jeugdigen ervaren bij het treffen van voorbereiden voor het zelfstandig gaan wonen goede ondersteuning van gezinshuisouders. Ruim op tijd wordt in gezinshuizen aandacht besteed aan zaken als inkomen en verzekeringen, maar ook uitzet voor de eigen woning en vaardigheden als het doen van huishoudelijke taken. Het goede contact dat jeugdigen hebben met hun gezinshuisouders blijft voortbestaan als zij op zichzelf wonen. Zij krijgen onverminderd hulp en steun van hun voormalige gezinshuisouders en hebben de ervaring bij het gezin te blijven horen.

Verbeterpunten:

- Als het gaat om het voorkomen van een uithuisplaatsing, dan kunnen gemakshalve de aanbevelingen die ouders daartoe noemen, worden opgevolgd: uitputtend onderzoek doen naar de thuissituatie; meer hulp in huis; en eerder overgaan tot tijdelijke –in plaats van definitieve – uithuisplaatsing. Het blijkt bovenal dat deze standaard niet echt ‘leeft’ onder de cliënten van gezinshuizen, in die zin dat het goed zou zijn als er na een plaatsing in een gezinshuis ook in evaluatieve zin met de cliënt en zijn/haar ouders nog eens gesproken wordt over de aanleiding en reden tot de uithuisplaatsing, waarbij ook de vraag of de uithuisplaatsing te voorkomen was aan de orde komt.
- De mate van regie van jeugdigen moet zeker als ze wat jonger zijn worden versterkt. Hierbij moet wel rekening worden gehouden met de draagkracht en -last van kinderen. Hiertoe zijn ook methoden als de Eigen Kracht Conferenties voor handen.
- Het is goed als er binnen de gezinshuizen de mogelijkheden van biologische ouders om mee te beslissen wordt vergroot; biedt hen zo nodig actieve ondersteuning bij het nemen van beslissingen, op een wijze die aansluit bij de behoefte en de momenten van ouders.
- De voorbereiding van de eerste plaatsing kan beter. Zowel jeugdigen als ouders moeten tijdig en beter worden geïnformeerd. Voor beide partijen geldt dat de informatievoorziening meer moet zijn dan het afleggen van een bezoekje.
- Het is natuurlijk niet geheel aan de gezinshuizen zelf, maar meer aandacht voor het voorkomen van de situatie dat jeugdigen op veel verschillende plekken worden geplaatst voordat ze op een goede plek terecht komen, is nodig.
- Plaats indien mogelijk jeugdigen op een plek die lijkt op de omgeving waar ze vandaan komen. In het bijzonder de aansluiting wat betreft religieuze overtuiging behoeft aandacht.
- De ervaring dat een gezinshuis een ‘zo gewoon mogelijk leven’ biedt kan worden versterkt door te zoeken naar een betere gezinssamenstelling, de mogelijkheden voor

jeugdigen om contacten te onderhouden te vergroten, en hen meer mogelijkheden te geven sporten uit te oefenen en mee te gaan op vakantie.

- De gezinshuizen kunnen een actieve bijdrage leveren aan de gewenste verbetering van en de mate van contactmomenten tussen voogden en jeugdigen en de algehele bereikbaarheid van voogden. Zorg er ook voor dat ook ouders zich gehoord en serieus genomen voelen, door zowel voogden als gezinshuisouders en garandeer de vertrouwelijkheid van gesprekken die jeugdigen en ouders houden met gezinshuisouders en voogden.
- Zorg dat in de eindfase van het verblijf zaken die van belang zijn voor de periode daarna beter worden geregeld, met name als het gaat om de meer voor de hand liggende materiële zaken, zoals het regelen van (studie)financiering en verzekeringen.

Resumé

Nu dat de Rudolphstichting en Gezinshuis.com aan de vooravond staan van uitvoering van een plan om de gezinshuizen in Nederland in aantal substantieel te laten groeien en in de kwaliteit van zorg te doen versterken, doen ze er goed aan de vele sterke punten die uit dit onderzoek naar voren zijn gekomen vast te houden en te werken aan de geschetste aanbevelingen, en wel samen met de cliënten: kinderen, jongere en hun ouders.

Bijlage

Stichting Alexander in een notendop

Stichting Alexander is een niet-commercieel, landelijk instituut voor jongerenparticipatie en actiegericht jongerenonderzoek. Met bijna twintig jaar ervaring in alle leefdoms van jongeren, van zorg tot onderwijs, van gezondheid tot cultuur en van wonen tot werken, zijn we in staat participatie op een hoger plan te brengen. Onze aanpak leidt tot oprechte betrokkenheid en een sterkere sociale binding.

We zijn een enthousiast, gemotiveerd multidisciplinair team en doen wat we beloven. De jongere, de ouder, de buurtbewoner, de professional, de bestuurder weten we op creatieve wijze op de been en met elkaar in dialoog te brengen én we realiseren met onze specifieke aanpak oprechte en zinvolle participatie. Wederzijds respect, gelijkwaardigheid en plezier staan hierbij voorop.

De vraag van de opdrachtgever staat centraal. We ontwerpen een participatietraject op maat en voeren naar wens onderzoek uit, brengen innovatie of een veranderingsproces tot stand, ontwikkelen nieuwe instrumentaria en/of zorgen voor implementatie. Onze kennis en expertise dragen we ook uit met coaching, trainingen, colleges, workshops en publicaties.

Voor meer informatie over Stichting Alexander, onze opdrachtgevers, methodologie, producten en publicaties verwijzen we graag naar onze website: www.st-alexander.nl

